

Խ Ս. Հ. Մ. ՀՈՂԺՈՂԿՈՄՍՏ

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ

ՀԱՅԱՀԱՏԻԿԱՅԻՆ ԿՈՒՆՏՈՒՐԱՆԵՐԻ
ՄՐԻԿԻ ԴԵՄ ՊԱՅՔԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Հ Խ Ս Շ Պ Ե Տ Ա Կ Ա Ն Հ Ր Ա Տ Ա Ր Ա Կ Զ ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն

ՅԵՐԵՎԱՆ

1 9 3 8

632
Հ-99

632

5-99

պ.

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ

ՀԱՅԱՀԱՏԻԿԱՅԻՆ ԿՈՒՆՏՈՒՐԱՆԵՐԻ ՄՐԻԿԻ
ԴԵՄ ՊԱՅՔԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Ռուսերենից թարգմանեց Խ. Աղաջանյան

3302
38

Հաստատում եմ
ԽՍՀՄ-ի ՀԺԿ-ի Գլավգեոհոյի
Ազգրոտեխնիկայի բաժնի վարիչ՝
Սավենյեվ

4 հունվարի 1938 թ.

ՀՐԱՀԱՆԳ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՒՆՏՈՒՐԱՆԵՐԻ ՄՐԻԿԻ ԴԵՍ ՊԱՅՔԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

ԽՍՀՄ Ժողկոմխորհի 1937 թ. հունիսի 29 ի «Հա-
ցահատիկային կուլտուրաների սերմացուների լա-
վացման միջոցների մասին» վորոչումը հողային ու-
ղություններից պահանջում է վճռականորեն բարելավել
ազրոտեխնիկական միջոցառումների դրվածքը: Ազրո-
տեխնիկական խիստ կարևոր միջոցառումներից մեկն
էլ մրիկի դեմ պայքարելն է:

Քանի վոր մրիկի վարակը տարածվում է գլխա-
վորապես սերմացույի միջոցով, ապա հակամրիկային
բոլոր միջոցառումների հիմնական խնդիրը պետք է
լինի մրիկից առողջ սերմֆոնտի ստեղծումը:

Մրիկից առաջացած կորուստը վերացնելու համար
բոլոր կոլտնտեսութուններում բարձրորակ ախտա-
հանումից բացի՝ պետք է կիրառվեն հատուկ կազմա-
կերպչական տնտեսական միջոցառումներ՝ կապված
տնտեսության մեջ ընդունված ազրոտեխնիկայի հետ:

ՄՐԻԿԻ ԴԵՄ ԿՈԼՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ ՊԱՅԳԱ-
ՐԵԼՈՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ

Մրիկի դեմ կոլտնտեսությունները պայքարում են իրենց ուժերով ու միջոցներով ԽՍՀՄ ՀԺԿ-ի այդ խնդրին վերաբերող հրահանգի համաձայն, կոլտնտեսությանը կցված ագրոնոմի դեկավարությամբ: Մրիկի դեմ պայքարը հաջող կազմակերպելու համար յուրաքանչյուր կոլտնտեսությանն անհրաժեշտ է՝

ա) առանձնացնել գյուղատնտեսական կուլտուրաների միաստունների և հիվանդությունների դեմ պայքարելու համար մշտական կազմակերպիչ և մըշտական ողակ ստուգված կոլտնտեսականներից, նախապատրաստելով նրանց հակամրիկային աշխատանքների (սերմացույի ախտահանում, ցանքսերի հետազոտություն, գյուղատնտեսական մեքենաների, պարկերի զեզինֆեկցիա և այլն) .

բ) կատարել հացահատիկային կուլտուրաների ցանքերի հետազոտություն, պարզելու համար նրանց վարակվածությունը մրիկով և այդ հետազոտություն արդյունքների հիման վրա կազմակերպել չվարակված հողամասերի բերքահավաքը, զեղավորումը, կալսումն ու բերքի պահպանումը վարակված հողամասերի բերքից բոլորովին առանձին .

գ) բերքահավաքից առաջ մրիկի սպորներից ազատվելու նպատակով խնամքով ախտահանել սերմացույի պահպանման պահեստներն ու շենքերը, պարկերը, բերդենտները, բերքահավաքի ու սերմազտման մեքենաները և բոլոր այն գործիքները, վորոնք չփում ունեն հացահատիկի հետ .

դ) սերմֆոնտի առանձնացման ժամանակ մրիկով չվարակված սերմնաբաններից ստացված սերմացուն պահել առանձին տեղ, նույնպես առանձին պահել ստացված սերմերն ըստ վարակվածության առանձին խմբերի, սույն հրահանգի «Բերքահավաքի կազմա-

կերպումը, կալսումը և սերմացույի պահպանումը» հատվածում ցույց տրված նորմաների համաձայն .

յե) նախքան սերմացույի ախտահանելը, զտել նրան քարամրիկի պարկերից, սեպասունկի յեղջրիկներից և ուրիշ կեղտոտ խառնուրդներից .

զ) 100 տոկոսով և խնամքով կատարել դարնանացան և աշնանացան կուլտուրաների (ցորեն, գարի, հաճար, վարսակ, կորեկ, տարեկան) բոլոր սերմերի ախտահանումը, կատարելով սույն հրահանգի բոլոր կանոնները .

ե) տեմիկ ախտահանման յենթարկել սերմնաբուծական կոլտնտեսություններում և կոլտնտեսությունների սերմադաշտերում ցանվելիք, փոշեմրիկով վարակված ցորենի և գարու սերմացուն .

ը) լրիվ հաշվի առնել տնտեսությունում գտնվող բոլոր ախտահանիչ նյութերի քանակը, ստուգել նրանց վորակը և ժամանակին ապահովել նրանց պակասորդի լրացումը Սելխոզսնարի պահեստներից .

թ) հաշվի առնել տնտեսությունում գտնվող ախտահանիչ մեքենաների քանակը և ժամանակին ապահովել նրանց վերանորոգումը .

ժ) ախտահանիչ մեքենաների պակասության դեպքում միջոցներ ձեռք առնել ժամանակին նրանց ձեռք բերելու Սելխոզսնարի պահեստից, կամ թե չե տակառները պատրաստել և նրանց ախտահանման աշխատանքներին հարմարեցնել: Միջոցներ ձեռք առնել նաև տեմիկ ախտահանման սարքավորումներ պատրաստելու համար .

ի) ախտահանված սերմացույի յուրաքանչյուր վորոշ քանակի (պարախայի) համար կազմել համապատասխան ախտ .

լ) ախտահանման աշխատանքների վորակի դնահատումը կատարել ցանքսերում մրիկի առկայության հաշվառումից հետո ապարորացիայի և հետազոտության նյութերի հիման վրա .

խ) ախտահանման աշխատանքների ընթացքի և ախտահանված սերմացույի քանակի մասին սահմանված ժամկետներին տեղեկություններ ներկայացնել ՄՏ կայանին և հողբաժնին Հողօգտագործատի սահմանած ձևերով:

ՍԵՐՄԱՅՈՒՅԻ ԱԽՏԱՀԱՆՄԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ

Ախտահանման յենթակա յեն ցանվելիք ցորենի, տարեկանի, հաճարի, գարու, վարսակի, կորեկի բոլոր սերմացուները:

Կոլտնտեսությունների սերմացույի ախտահանման պլանը կազմում են դաշտավարական բրիգադները բրիգադիները և հաստատվում է կոլտնտեսությունների կողմից: Պլանում նախատեսվում է ախտահանվելիք սերմացույի քանակը, ախտահանիչ նյութերի, ախտահանիչ մեքենաների, աշխատող ուժի պահանջը, ինչպես և ախտահանման աշխատանքների կատարման ժամկետները և արտադրական նորմաները:

Ախտահանումից առաջ սերմացուն պետք է խնամքով գտված լինի:

Ախտահանման թուլյառություն են կոնդիցիոն վիճակի հասցրած սերմացուն, համաձայն հացահատիկային կուլտուրաների և ընդեղենների սերմացուների ժամանակավոր ցանքային ստանդարտի, հաստատված ԽՍՀՄ Ժողկոմխորհի կողմից 1938 թվի հունվարի 3-ին:

Կոլտնտեսությունում կատարվելիք ախտահանման աշխատանքների տեղը ընտրում է դաշտավարական բրիգադի բրիգադիները՝ կոլտնտեսությունից գյուղատնտեսական կուլտուրաների վնասատուների դեմ պայքարի կազմակերպչի հետ միասին:

Սերմացվի ամեն մի քանակություն (պարտիա) ախտահանելուց կազմվում է հատուկ ակտ՝ հետևյալ ձևով:

Ա Կ Տ

ՍԵՐՄԱՅՈՒՅԻ ԱԽՏԱՀԱՆՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

« 193 թ. ախտահանված է սերմացու ցենտներ

(կուլտուրայի անունը)

քանակությունը:

Ախտահանումը կատարվել է

(ախտահանիչ նյութի անունը)

. զոգիբովի ըստ վորում

Ծախսված է կիլո:

Ախտահանումը կատարվել է մեքենայով:

Կոլտնտեսության նախագահ՝ (ստորագրություն)
Գյուղատնտես՝ (ստորագրություն)

Ակտը կազմվում է 2 օրինակից, վորից մեկը մնում է Հողբաժնին կամ կոլտնտեսությանն սպասարկող ՄՏ կայանին:

Կոլտնտեսությունների սերմացույի ախտահանման համար պատասխանատու յեն կոլտնտեսությունների նախագահը:

ՍԵՐՄԱՅՈՒՅԻ ԱԽՏԱՀԱՆՄԱՆ ՁԵՎԵՐԸ

Սերմացույի ախտահանումը կատարվում է քիմիական (չոր, թաց, կիսաչոր) և տերմիկ ձևերով:

Սերմացույի ախտահանման այս կամ այն ձևի գործադրումը կախված է մրիկի տեսակից և կուլտուրայից:

Ցորենի քարամրիկով, վարսակի մրիկով, գարու քարամրիկով, կորեկի մրիկով սերմերը վարակվում են կալման ժամանակ, յերը վնասված հասկերը, մրիկի պարկերը և գնդիկները փչրվում են և սպորները փչչում են արողջ հատիկների մակերեսին:

Մերիկի այս տեսակներով սերմացույի վարակումը տեղի յե ունենում բացի այդ՝ նաև վարակված կալսիչներով, տեսակավորող մեքենաներով, շարքացաններով աշխատելուց, յերբ մեքենայի մասերում գտնվող մերիկի սպորները կաշուում են առողջ հատիկների մակերեսին, սերմացուն մեքենայով անցնելու ժամանակ։ Հատիկների վարակումը կարող է տեղի ունենալ նաև նրան վարակված պարկերում կամ վարակված պահեստներում, շտեմարաններում պահելու ժամանակ։ Մերիկի այս տեսակներով սերմացույի վարակման դեպքում մերիկի սպորները գտնվում են հատիկի մակերեսի վրա, այդ իսկ պատճառով սերմացուն վարակագրած անելու համար կիրառում են քիմիական ախտահանումը։

Ցորենի և գարու հատիկները փոշեմերկով վարակվում են միմիայն այդ կուլտուրաների ծաղկման ժամանակ։ Այս դեպքում վարակող սաղմը (միցելիումը) մտնում է հատիկի ներսը և դրա համար ել քիմիական արտաքին ախտահանումն այդ տեսակի մերիկների դեմ մղվող պայքարում արդյունք չի տալիս։ Նրանց դեմ կիրառվում է տերմիկ ախտահանումը։

ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԱԽՏԱՀԱՆՈՒՄ

ՉՈՐ ԱԽՏԱՀԱՆՈՒՄ

Չոր ձևով ախտահանելիս սերմացուն փոշոտում են փոշիանման պրեպարատներով (թուլյներով)։ Այս ձևով ախտահանում են՝ ցորենը — քարամրիկի — և տարեկանը (աչորա) — քարամրիկի ու ցողունային մերիկի դեմ։

Ցորենի ցողունային մերիկի դեմ միջոցառումները կիրառվում են ԽՍՀՄ-ի Հողթողկոմատի Կարանտինային սեկտորի հատուկ հրահանգի համաձայն։

Գարին և վարսակը չոր ձևով չի կարելի ախտահանել, վորովհետև չոր ախտահանիչները չեն վոչնչացնում հատիկների թեփուկների տակ գտնվող մերիկի սաղմերին։

Սերմացույի դոսումը չոր ախտահանումից հետո չի թուլյատրվում։

Չոր ախտահանման համար գործ են ածում ԱԲ և պրոտարս (ՊԴ) պրեպարատները։ Սերեկցիոն կայաններում, սերմնաբուծական կոլտնտեսություններում և կոլտնտեսությունների սերմաղաշտերում ցանվելիք ցորենի և տարեկանի սերմացուներն ախտահանվում են ԱԲ-ով (15-16 տոկոս ակտիվ ազդող պղնձի պարունակությամբ), վերցնելով 3 կգ. մեկ տոնն յարովիդացիայի չենթարկվող և 2 կգ. մեկ տոննին յարովիդացիայի չենթարկվող սերմացույի համար։ Պրոտարսը (ՊԴ) (9-11 տոկոս մկնդեղային անհիդրիտի պարունակությամբ) գործ են ածում միայն այն սերմացուների ախտահանման համար, վորոնք յարովիդացիայի չեն յենթարկվում՝ մեկ տոննին մեկ կիլոգրամի հաշվով։

Ցորենի և տարեկանի մնացած սերմացույի համար գործ են ածվում հետևյալ դոզերով կանները՝ մեկ տոնն սերմացույին 2 կգ. ԱԲ կամ 0,75 պրոտարս։

20 տոկոս ակտիվ ազդող պղինձ պարունակող ԱԲ պրեպարատ ոգտագործվում է՝ վերցնելով 1,5 կգ. մեկ տոնն սերմացույին։

ԱԲ պրեպարատի խոնավությունը պետք է լինի 3 տոկոսից վոչ ավելի, իսկ պրոտարսինը՝ մեկ տոկոսից վոչ ավելի։

ԱԲ պրեպարատով սերմացուն կարելի յե ախտահանել ցանքից շատ առաջ (մինչև 6 ամիս), իսկ պրոտարսով (Դավիդովի փոշի) վոչ չուտ քան ցանքից մեկ ամիս առաջ։

Չոր ախտահանումը կատարվում է անպայման բաց ոդում, բնակելի շենքերից հեռու, անձրևային յեղանակների ժամանակ ծածկի տակ։ Քամիների դեպքում ախտահանումն այնպես է կատարվում, վորպեսզի թուլյնի փոշին քամին չտանի դեպի բնակելի տները, դոմերը և արոտատեղերը։

Չոր ախտահանումը կատարվում է ԱԲ-2, «Իդեալ»,

«Ուրոժայ» մեքենաներով, իսկ նրանց բացակայութեան դեպքում հատկապես դրա համար հարմարեցված տա-
կառներով: (Տես նկ. 1 և 2):

Ախտահանման աշխատանքներից մեկ ամիս առաջ մեքենաները և տակառները ստուգվում են, վերանորոգվում և վերանորոգումն ավարտելուց հետո աշխատեցնելով նրանց ստուգում: Բոլոր նկատված թերու-
թյուններն անմիջապես վերացվում են և ակտերով ձևակերպվում մեքենաների պատրաստականությունն աշխատանքի համար:

Մեքենաներով կամ հարմարեցված տակառներով ախտահանելիս, համաձայն նրանց տարողութեան, ամեն անգամ լցնելուց առաջ, կշռում են սերմացուն և թույնը: Սերմացուն կշռում են տասնորդական կշիռ-
ներով, իսկ ախտանյութը տեխնիկական ու նժարավոր կշիռներով: Կշռած սերմացուն լցնում են մեքենայի մեջ յերկու բաժնով: Նախ լցնում են կշռած սերմա-
ցույի կեսը, նրա մակերեսի վրա հավասարաչափ շաղ տալիս կշռած ախտանյութի կեսը, հետո լցնում են հատիկի մյուս կեսը և նորից նույն ձևով մակերեսի վրա հավասարաչափ շաղ տալիս ախտանյութի յերկ-
րորդ կեսը: Նրանից հետո կախարչով մեքենայի բա-
րաբանը կամ տակառի բերանը ամուր կերպով փակում են ու պտտեցնելով մեքենայի կամ տակառի բռնակը, խնամքով խառնում են սերմացուն:

Չոր յեղանակով ախտահանված սերմացուն չարքա-
ցանի ցանոդ ապարատի (մասերի) միջով դժվար է անցնում, դրա համար ցանելուց առաջ չարքացանը պետք է այնպես կարգավորել, վորպեսզի նա տա ախ-
տահանված սերմացույի ցանքսի լրիվ նորմա:

Բացի դրանից, չոր ախտահանման ժամանակ չար-
քացանի կոճը (կատուշկան) փոխափում է, վորի պատ-
ճառով դժվար է պտտվում: Այս թերությունը վերաց-
նելու համար անհրաժեշտ է ամեն ոք ցանելուց առաջ խնամքով մաքրել կոճերը:

ԹԱՅ ԱՆՏԱՀԱՆՈՒՄ

Փորմալինով թաց ախտահանումը կիրառվում է վարսակի փոշեմրիկի և քարամրիկի, ցորենի քարա-
մրիկի, գարու քարամրիկի և կորեկի փոշեմրիկի դեմ:

Թաց ձևով առաջին հերթին ախտահանվում է ցո-
րենի այն սերմացուն, վորը ցանվելու յե կոլտնտեսու-
թյան սերմադաշտում և սերմնարուծական կոլտնտե-
սությունում:

Թաց ախտահանման համար ոգտագործում են Փորմալինի հետեյալ կերպ պատրաստած լուծույթը.
մեկ մաս 40 տոկոսանոց Փորմալինին ավելացնում են 300 մաս ջուր կամ մեկ մաս 30 տոկոսանոց Փորմալի-
նին ավելացնում են 225 մաս ջուր: Լուծույթը պատ-
րաստում են հենց նույն ուրը, ախտահանումից առաջ: Սերմացուն նախ թրջում են Փորմալինի լուծույթով, հետո թորչում ծածկված կույտերով և ապա չորաց-
նում:

Սերմացուն Փորմալինի լուծույթով թրջելու հա-
մար ոգտագործում են հատուկ մեքենաներ՝ ԱԲ-2,
«Եքստրա»—«Գեյդա» Պոպովի մեքենան, իսկ վորտեղ
մեքենաներ չկան, թրջում են տակառների մեջ կամ
կույտերով:

Կույտերի միջոցով սերմերի թրջումը կատարվում
է հետեյալ կերպ՝ սերմացուն թափում են 30 սանտի-
մետր հաստութեան յերկարավուն կույտի ձևով ու
նրան ցնցուղով (լեյկա) կամ սրսկիչ մեքենայի միջո-
ցով թրջում Փորմալինի լուծույթով, հետո նրան այն-
քան են թիակով խառնում, վորպեսզի լրիվ թրջվի:
Այս ձևով սերմացուն թրջելու համար նրան լցնում են
տախտակյա հատակի կամ բրեզենտի վրա, նախորդ
հատակը կամ բրեզենտը խնամքով սրբելով և նույն
Փորմալինի լուծույթով թրջելով: Մերկ հողի վրա
սերմացուն թափելն արգելվում է, վորովհետև նա

կեղտոտվում է և կարող է նորից յենթարկվել վա-
րակման*) :

Սերմացույի թրջումը տակառների մեջ կատարվում
է քթոցների ոգնությամբ (ամէլի լավ է ներսից նոսր
գործվածք ունեցող կտորով աստառած քթոցների՝
քաղալակների ոգնությամբ) : Սերմացուն լցնում են
քթոցների մեջ, նրանց տարողության $\frac{3}{4}$ չափով ընկղ-
մում ֆորմալինի լուծույթով լցված տակառի մեջ, և
անընդհատ խառնում թիակով կամ փայտով : Լուծույ-
թի յերեսը դուրս յեկող աղբը և մրիկի պարկերն ան-
պայման հեռացվում են, վորից հետո հանում են
քթոցը, դնում տակառի բերանի վրա, վորպեսզի լու-
ծույթը քամվի, հետո տամկացման համար կույտով
թափում են տախտակյա հատակի կամ բրեզենտի վրա :
Յորենի սերմացուն ամէլի լավ է ախտահանել ընկղմելու
միջոցով :

Սերմացուն մեքենայով, տակառների մեջ կամ
կույտերով թրջելու համար անպայման 2 ժամ տամ-
կացման են յենթարկում, վորովհետեւ միմիայն տամ-
կացման ժամանակ է, վոր ֆորմալինի գոլորշիները
վոչնչացնում են մրիկի սաղմերին (սպորներին) :

Տախտակյա հատակը, բրեզենտը, վորոնց վրա
թափում են սերմացուն, ինչպես նաեւ այն բրեզենտ-
ներն ու պարկերը, վորոնցով տամկացման ժամանակ
ծածկում են սերմացուն, անպայման պետք է թրջել
1:300-ի հարաբերությամբ 40 տոկոսանոց կամ 1:225-ի
հարաբերությամբ 30 տոկոսանոց ֆորմալինի լուծույ-
թով :

2 ժամ տամկացման յենթարկելուց հետո սերմա-
ցուն բարակ շերտով թափում են մաքուր, ախտահան-
ված հատակի վրա, ծածկի տակ, անպայման ստվե-
րում, և քամու հոսանքի տակ չորացնելով հասցնում
նորմալ խոնավության : Չորացման ժամանակ անհրա-
ժեշտ է սերմացուն ժամանակ առ ժամանակ թիակնե-

րով խառնել : Ախտահանված սերմացուն արգելվում է
արելի տակ չորացնել, վորովհետեւ դրանից նա կորց-
նում է իր ծլունակությունը :

Վոչ լրիվ չորացրած սերմացուն կարելի չէ ցանել
միմիայն խոնավ հողում : Չոր հողերում այդ սերմա-
ցուն արգելվում է ցանել, վորովհետեւ այդ դեպքում
սերմերի ծլունակությունն ընկնում է : Նման դեպքում
սերմացուն պետք է հասցնել նորմալ խոնավության :

Այս ձևով ախտահանված հատիկների ծավալը
մեծանում է, ուստի շարքացանի անցքերը պետք է
մեծացնել, վորպեսզի նա լրիվ կատարի ցանքի նորման
ախտահանված սերմացույով : Թաց ախտահանումը
կատարում են ցանքից 2-3 ուր, ամենաշատը 5 ուր ա-
ռաջ : Մեկ տոնն սերմացու ախտահանելու համար պա-
հանջվում է 100 լիտր ֆորմալինի լուծույթ, այսինքն
մեկ կգ-40 տոկոսանոց ֆորմալինով կարելի չէ ախ-
տահանել 30 ցենտներ, կամ մեկ կլ. 30 տոկոսանոց
ֆորմալինով 22,6 ցենտներ սերմացու :

Ֆորմալինը պետք է թափանցիկ (պարզ) լինի, յե-
թե ֆորմալինը նստվածք ունի, պետք է ֆորմալինով
լի անոթը դնելով տաք ջրի մեջ, նրա նստվածքը լու-
ծել : Յեթե դրանից հետո նորից նստվածք մնա, այդ
դեպքում նրան կարելի չէ լուծել հետեյալ կերպ՝
վերցնել ֆորմալինի չափ տաք ջուր, յուրաքանչյուր 1
լիտրին 8 գր. լվացքի կամ 4 գրամ կաուստիկ սոդա ու
լուծել այն ջրի մեջ. խմելու սոդան արգելվում է ող-
տագործել : Ստացված լուծույթը լցնել ֆորմալինի
մեջ և խառնել, վորից հետո թողնել տաք շենքի մեջ
այնքան ժամանակ, մինչև վոր ամբողջ նստվածքը
լուծվի : Ստացված պարզ լուծույթը լցնում են մի ու-
րիչ անոթի մեջ և գործածում ախտահանման համար :
Այդպիսի ֆորմալինը սկզբում վերցրած ստանդար-
տային ֆորմալինից 2 անգամ թույլ է, այդ պատճա-
ռով դրանով ախտահանելու ժամանակ մեկ մաս ֆոր-
մալինին, յեթե նա սկզբում 40 տոկոսանոց է յեղել.

*) Այս ձևով ախտահանումը կատարել, յերբ անտեսությունը չունի
տակառներ և անպայման տախտակյա կամ ցեմենտի հատակ ունեցող շենքերում

ավելացնում են 150 մաս, իսկ յեթե 30 տոկոսանոց է յեղել, այդ դեպքում 112,5 մաս ջուր:

Նստվածքը սովորաբար առաջանում է ֆորմալինը յերկար ժամանակ, մանավանդ ցուրտ տեղում մնալուց: Այդ իսկ պատճառով նստվածքից դերժ մնալու համար ֆորմալինը պետք է պահել տաքացվող շենքերում:

Վորովհետև ֆորմալինի նստվածքը վերացնելու համար պահանջվում է մի քանի օր, այդ պատճառով ախտահանումից առաջ կանխորոք պետք է ստուգել ֆորմալինի ունեցած պաշարը: Նույնը պետք է անել նոր ստացվելիք ֆորմալինի հետ, և յեթե ֆորմալինը պղտոր է կամ նստվածք ունի, ապա այդ դեպքում վերը նշված ձևով նրան անպայման լուծել:

Յեթե ստացած ֆորմալինի թնդության տոկոսը 40-ից ցածր է, այդ դեպքում աշխատանքային լուծույթ պատրաստելու համար, նրա յուրաքանչյուր մեկ մասին ավելացվելիք ջրի քանակը կարելի յե վորոշել, ոգտվելով հետևյալ աղյուսակից.

Ֆորմալինի թնդության տոկոսը	Մեկ մաս ֆորմալինին ավելացվելիք ջրի քանակը
20 տոկոս	150
25 »	187,5
30 »	225
35 »	262,5
37 »	277,5
39 »	292,5
40 »	300

Վորովհետև սերմացուն ֆորմալինով ախտահանելիս մրիկի սպորները վոջնչանում են տամկացման ժամանակ և սերմացուն հետագայում անխնամ պահելուց կարող է կրկին վարակվել մրիկի սպորներով, այդ իսկ պատճառով թաց ախտահանումից հետո անհրաժեշտ է սերմացուն պաշտպանել կրկնակի վարակումից:

Դրա համար այն շենքերը (պահեստները, ծածկերը և այլն), վորտեղ ախտահանում են կատարում և

վորտեղ ախտահանված սերմացուն չօրացնում են, խնամքով մաքրում են աղբից, հատակը և աստիճանները լվանում են ֆորմալինի ուժեղ լուծույթով 1:100-ի հարաբերությամբ (40 տոկոսանոցի դեպքում) և 1:75 հարաբերությամբ (30 տոկոսանոցի դեպքում): Ախտահանման աշխատանքների ժամանակ այդ շենքերում կտրականապես արգելվում է վորեկից ուրիշ աշխատանք և հատկապես սերմագտում կատարելը, վորովհետև նրանից առաջացող փոշու մեջ կարող են մրիկի սպորներ լինել:

Այն պարկերը, վորոնց մեջ են լցնում ախտահանված սերմացուն, պետք է նախորոք մաքրվեն և ախտահանվեն՝ թրջելով նրանց ֆորմալինի լուծույթի մեջ՝ 1:300-ի (40⁰/օոց) կամ 1:225-ի հարաբերությամբ (30⁰/օոց ֆորմալինի դեպքում): Թրջելուց հետո պարկերը քամում են և իրար վրա կուտակելով, 2 ժամով ծածկում նույն լուծույթով թրջված բրեզենտով կամ պարկերով: Դրանից հետո պարկերը չօրացնում են և պահպանվում մինչև ախտահանված սերմացուն նրանց մեջ լցնելը:

Ցանքից առաջ շարքացանը նույնպես խնամքով լվանում են ֆորմալինի ուժեղ լուծույթով՝ 1 : 100-ի (40⁰/օոց) կամ 1 : 75-ի հարաբերությամբ (30⁰/օոց ֆորմալինի դեպքում), հատուկ ուշադրություն դարձնելով շարքացանի սերմի արկղի և սերմատար խողովակների վրա: Դրանից հետո շարքացանը յերեկոյան ծածկում են բրեզենտով, թողնելով մինչև առավոտ:

ԿԻՍԱԶՈՐ ԱՆՏԱՀԱՆՈՒՄ

Ախտահանման կիսաչոր ձևը կիրառվում է վարսակի քարամրիկի ու փոշեմրիկի և դարու քարամրիկի դեմ:

Փորենը և տարեկանը կիսաչոր ձևով ախտահանելի կարելի, վորովհետև այս ձևով ախտահանելու դեպքում ուժեղ կերպով իջնում է սերմացույի ծլուսակությունը:

Կիսաչոր ախտահանման համար ֆորմալինի լուծույթը պատրաստվում է հետևյալ կերպ՝ յուրաքանչյուր մեկ մաս 40 տոկոսանոց ֆորմալինին ավելացնում են 80 մաս ջուր կամ 1 մաս 30 տոկոսանոց ֆորմալինին ավելացնում են 60 մաս ջուր: Սերմացուն ֆորմալինի այս լուծույթով սրսկում են, և 4 ժամ տամկացնում կուլտերով բրեզենտի կամ պարկերի տակ:

Կիսաչոր յեղանակով ախտահանումը կատարվում է ԱԲ-2, Պոպովի մեքենաներով և կուլտերով:

Կուլտերի միջոցով ախտահանումը կատարվում է հետևյալ կերպ. սերմացուն թափում են մոտ 30 սմ. բարձրությամբ յերկարավուն կուլտով կեղտից մաքրված և ֆորմալինի 1:300-ի (40%-ոց) կամ 1:225-ի հարաբերությամբ (30%-ոց) ֆորմալինի լուծույթով թրջված հատակի կամ բրեզենտի վրա: Դրանից հետո անպայման ծայրակալ ունեցող սրսկիչ մեքենաներով (ավտոմատ կամ վերմորել) ֆորմալինի 1:80-ի (40%-ոց) կամ 1:60-ի հարաբերությամբ (30%-ոց) ֆորմալինի լուծույթի բարակ շիթով սրսկում են այդ կուլտը, խնամքով խառնում թխակով, 4 ժամվա ընթացքում յենթարկվում է տամկացման:

Սերմացույի տամկացումը ծածկված կուլտերում 4 ժամվա ընթացքում պարտադիր է, վորովհետև հենց այդ ժամանակ է, վոր ֆորմալինի գոլորշիները վոչնչացնում են մրիկի սաղմերը (սպորները):

Տամկացումից հետո սերմացույի մեջ գտնվող գորրչիները հեռացնելու նպատակով թխակով խառնում են նրան, վորից հետո առանց չորացնելու կարելի յե ցանել: Կիսաչոր ախտահանումը կատարվում է վոչ չուտ քան քանքսից 2 ուր առաջ:

Կիսաչոր ախտահանման դեպքում 1 տոնն վարսակի ախտահանման համար պահանջվում է 30 լիտր, իսկ 1 տոնն գարու համար 15 լիտր վերը նշված ձևով պատրաստված ֆորմալինի լուծույթ: Այսինքն մեկ կգ. 40 տոկոսանոց ֆորմալինով կարելի յե ախտահա-

նել 27 ցենտեր վարսակ կամ 54 ցենտեր գարի կամ մեկ կգ. 30 տոկոսանոց ֆորմալինով կարելի յե ախտահանել 20,3 ցենտեր վարսակ կամ 40,6 ցենտեր գարի:

Յեթե ունեցած ֆորմալինի տոկոսը 40-ից ցածր է, այդ դեպքում նրա յուրաքանչյուր մեկ մասին, կիսաչոր ախտահանման ժամանակ աշխատանքային լուծույթ պատրաստելու համար, ավելացվելիք ջրի քանակը կարելի յե վորոշել՝ ոգտվելով հետևյալ աղյուսակից՝

Ֆորմալինի թնդության տոկոսը	Մեկ մաս ֆորմալինին ավելացվելիք ջրի քանակը
15	30
20	40
25	50
30	60
35	70
37	74
39	78
40	80

Կիսաչոր, ինչպես և թաց ձևով ախտահանված սերմացուն, ցանքից առաջ և ցանքի ժամանակ կրկնակի վարակումից դերծ պահելու համար, անհրաժեշտ է պարկերը, ջվալները, չարքացանները, շենքերը (վորտեղ պահվում է սերմացուն) ցանքից առաջ անպայման ախտահանել:

ՍԵՐՄԱՅՈՒՅԻ ԱԽՏԱՀԱՆՈՒՄԸ ՅԱՐՈՎԻԶԱՅԻԱՅԻ ԺԱՄԱՆԱԿ

Գարնանացան ցորենի, գարու և վարսակի սերմացուն յարովիղացիայի ժամանակ ախտահանում են թաց յեղանակով—ֆորմալինով: Դրա համար յարովիղացիայի ժամանակ սերմերի 2-րդ թրջումը կատարվում է վոչ թե ջրում, այլ ֆորմալինի լուծույթում, ավելացնելով մեկ մաս 40 տոկոսանոց ֆորմալինին 300 մաս ջուր կամ մի մաս 30 տոկոսանոց ֆորմալինին 225 մաս

ջուր, այսինքն յուրաքանչյուր 10 լիտր ջրին ավելացնում են 33 խորանարդ սմ. 40 տոկոսանոց կամ 44 խորանարդ սմ. 30 տոկոսանոց ֆորմալին:

Թույնը (ֆորմալինը) հավասարապես տարածելու նպատակով, սերմերը ֆորմալինի լուծույթով թրջելուց հետո լավ խառնում են, վորից հետո հավաքում են կուլտերով, ծածկում ֆորմալինի լուծույթով թրջված բրեզենտով և 2 ժամ տամկացնում: Յեթե սերմերի կուլտի մեջ ջերմաստիճանն ըստ Յելսիուսի 5-ից բարձր չե, ապա անհրաժեշտ է տամկացումը կատարել 3 ժամ տևողությամբ, վորից հետո հեռացնելով ծածկող բրեզենտը, պարկերը և այլն, փոխում են հալոսկի վրա և խառնում: Ձի կարելի թույլ տալ, վոր սերմացուն ֆորմալինի լուծույթով ախտահանելուց հետո նրանց վրա արելի ճառագայթներ ընկնեն: Մնացած մասում յարովիզացիան կատարում են գյուղատնտեսական կուլտուրաների յարովիզացիայի մասին ակադեմիկոս Տ. Դ. Լիսենկոյի հրահանգի համաձայն:

Յարովիզացիայի դեպքում ցորենի սերմացուն կարելի չե ախտահանել նաև ԱԲ պրեպարատով (1 տոնն սերմացույին վերցնելով 2 կգ. ԱԲ) սովորական ժամկետներում: Յարովիզացիայի յենթակա սերմացուն Դավիդովի փոշու միջոցով ախտահանելն արգելվում է, վորովհետև նա գցում է ծլունակությունը:

Կորեկը յարովիզացիայի ժամանակ ախտահանում են ֆորմալինով: Ֆորմալինի լուծույթը պատրաստում են ցորենի, գարու և վարսակի համար նշված ձևով: Յարովիզացիայի ժամանակ կորեկի թրջումը կատարվում է 2 անգամ: 1-ին թրջումը կատարվում է ջրի մեջ (1 ցենտներ կորեկին վերցնում են 16 լիտր ջուր), իսկ յերկրորդը՝ ֆորմալինի լուծույթում (1 ցենտներ կորեկին վերցնելով 10 լիտր լուծույթ): Ֆորմալինի լուծույթի մեջ թրջելուց հետո, կորեկի սերմացուն խնամքով խառնում են, հավաքում կուլտերով և 2 ժամով բրեզենտների տակ տամկացնում: Յերկրորդ անգամ թրջելուց մեկ ժամ հետո սերմացուն անհրա-

ժեշտ է լավ խառնել, վորպեսզի նա հավասարաչափ ներծծի խոնավությունը: Դրանից հետո սերմացուն նորից մեկ ժամով ծածկում են բրեզենտով: Այնուհետև սերմացուն թիակով լավ խառնում են ֆորմալինի գոլորշիները հեռացնելու համար:

Յարովիզացիայի ժամանակ ախտահանված սերմացուն, կրկնակի վարակումից զերծ պահելու համար, պետք է նրան խնամքով պաշտպանել: Դրա համար պետք է ախտահանել չենքերը, պարկերը, ջվախները, թիակները, չոմչաները (սավոկները), բրեզենտները, վորով ծածկում են տամկացման ժամանակ սերմացուն և շարքացաններն այնպես, ինչպես այդ արվում է թաց ախտահանման ժամանակ:

ՏԵՐՄԻԿ ԱՆՏԱՀԱՆՈՒՄ (ՏԱՔ ԶՐԻ ՄԻՋՈՑՈՎ)

Տերմիկ ախտահանումը կիրառվում է ցորենի և գարու փոշեմրիկների դեմ: Այս մրիկները մյուս տեսակ մրիկներից տարբերվում են նրանով, վոր նրանց մեջ մրիկի վարակման սաղմը գտնվում է վոչ թե հատիկի յերեսին, այլ նրա ներսում:

Բացատրվում է այդ նրանով, վոր ցորենի և գարու փոշեմրիկներով վարակումը տեղի չե ունենում միմիայն այդ կուլտուրաների ծաղկման ժամանակ: Այդ ժամանակ ցորենի և գարու հասկերը վեր են ածվում փոշեմրիկների սպորներից բաղկացած սև փոշու: Փշրված հասկերից սպորները քամու միջոցով ցրվում են ամբողջ արտում և ընկնելով առողջ հասկերի ծաղիկների վարսանդի վրա, այնտեղ ծլում են՝ առաջացնելով միցելիումներ: Միցելիումը ներս մտնելով ձևավակերպվող մատաղ սերմերի մեջ, մնում է այնտեղ հանգիստ դրության մեջ, մինչև այդ հատիկի հող դցելն ու ծլելը:

Փոշեմրիկով վարակված սերմերն արտաքուստ նորմալ տեսք են ունենում: Յանելուց հետո, յերբ հատիկը սկսում է ծլել, այն ժամանակ աճում է և հա-

տիկի մեջ գտնվող միցելիումը, նա աճում է հատիկի հետ և նրա ծաղկման ժամանակ քայքայում է ամբողջ հասկը, վերածելով նրան սև փոշու:

Վորովհետև փոշեմրիկի վարակիչ սաղմը՝ միցելիումը գտնվում է հատիկի ներսում, ուստի արտաքին բնակական ախտահանումը, վորը կիրառվում է մյուս տեսակ մրիկների դեմ, դարու և ցորենի փոշեմրիկներին չի վնասացնում: Այդ պատճառով այս տեսակ մրիկներին դեմ պայքարում են սերմերը տաք ջրի մեջ պահելով:

Փոշեմրիկով վարակված ցորենի և դարու սերմացուն տերմիկ ախտահանման յենթարկելը պարտադիր է սելեկցիոն կայանների, շրջանային սերմնարուծական տնտեսությունների և կոլտնտեսությունների սերմադաշտերի համար:

Տերմիկ ախտահանման համար առանձնացված ցորենի և դարու սերմացուն պետք է նախորոք խնամքով գտել քարամրիկի պարկերից, սեպասունիկի յեղջրիկներից և ուրիշ կեղտոտ խառնուրդներից. նրանց ծլունակությունը պետք է համապատասխանի կոնդիցիոնին:

Վորովհետև ցորենի և դարու տարբեր սորտերն և նրանց հատկացման ու բերքահավաքի տարբեր պայմանները տերմիկ ախտահանման բարձր ջերմաստիճաններին տարբեր չափով են դիմանում, ուստի յուրաքանչյուր անգամ, մասսայական տերմիկ ախտահանումից առաջ, պետք է վերցնել մի քիչ սերմ, կատարել փորձնական ախտահանում և վորոշել, թե ինչպես է ազդում այն սերմերի ծլունակության վրա:

Տերմիկ ախտահանման յենթարկված սերմերի ծլունակության վորոշումը կարող են կատարել սերմատուգող լաբորատորիաները կամ խճիթ-լաբորատորիաները:

Տերմիկ ախտահանման հետևանքով սերմերի ծլունակության անկումը թույլատրվում է վոչ ավելի 5 տոկոսից (ծլունակությունը վորոշվում է նախնական

տաքացման տվյալներով): Ծլունակությունը 5 տոկոսից ավելի իջնելու դեպքում տերմիկ ախտահանման համար յուրաքանչյուր անգամ պետք է հատուկ թույլտվություն ստանալ Հողթողկոմատից, մարդային, յերկրային հողբաժիններից, և նոր միայն կատարել ախտահանումը:

Տերմիկ ախտահանման պատճառով ծլունակության իջեցման դեպքում համապատասխան չափով ավելացնում են սերմի ցանքի նորման:

Սերմացուն կարելի է տերմիկ ախտահանման յենթարկել ցանքսից 1-ից 1½ ամիս առաջ, մինչև անգամ աշնանից, ստիպյալ այն պայմանով, վոր ախտահանումից հետո սերմացուն անպայման չորացվի, հողցնելով նրան նորմալ խոնավության և հետագայում խնամքով պահպանվի: Տերմիկ ախտահանումը պետք է այնպիսի ժամանակ կատարվի, վորպեսզի սերմացուն ցրտահար չլինի: Ավելի լավ է կատարել այդ տաք շենքերում:

Տերմիկ ախտահանումը բաղկացած է հետևյալ իրար հաջորդող աշխատանքներից՝

1. Հատիկի ներսում գտնվող փոշեմրիկի միցելիումը ծլեցնելու նպատակով սերմացուն 4 ժամ նախնական թրջման են յենթարկում, 28-ից—32 աստիճան ըստ Ֆելսիուսի ջերմություն ունեցող ջրում:

2. Ծրող միցելիումը մեռցնելու նպատակով այդ սերմացուն (ցորենը և դարին) պահում են 8 րոպե 52 աստիճան կամ 7 րոպե 53 աստիճան ըստ Ֆելսիուսի ջերմություն ունեցող ջրում:

3. Տաք ջրի ազդեցությունը հատիկի վրա դադարեցնելու նպատակով սերմացուն անմիջապես ընկղմում են սառը ջրի մեջ:

4. Սերմացուն չորացնում են:

Սերմացույի ակտիվ տաքացման ժամանակ ջրի ջերմությունը պետք է ըստ Ֆելսիուսի լինի 53 աստիճանից վոչ բարձր և 52 աստիճանից վոչ ցածր, վորովհետև հակառակ դեպքում սերմացույի ծլունակու-

թյունն ուժեղ կերպով կրճատվի կամ թե անհրաժեշտ արդյունքները չեն ստացվի:

Այսինքն տաքացման համար պահանջվող ժամանակը (7-ից 8 րոպե) հաշվում են այն ժամանակահատվածի, յերբ վոր ջրի մեջ ընկղմված հատիկների շերտում ջերմությունը հասնում է 52-53 աստիճանի:

Ջրի ջերմությունը չափում են ստուգված ջերմաչափերով, վորոնք ունեն բաժանումներ վորչ որակաւ 60 աստիճանից ըստ Ցելսիուսի: Ռեոմյուրի ջերմաչափը չի կարելի ոգտագործել: Թույլատրվում է աշխատեցնել միմիայն ստուգված կամ թե պասպորտ ունեցող ջերմաչափերը:

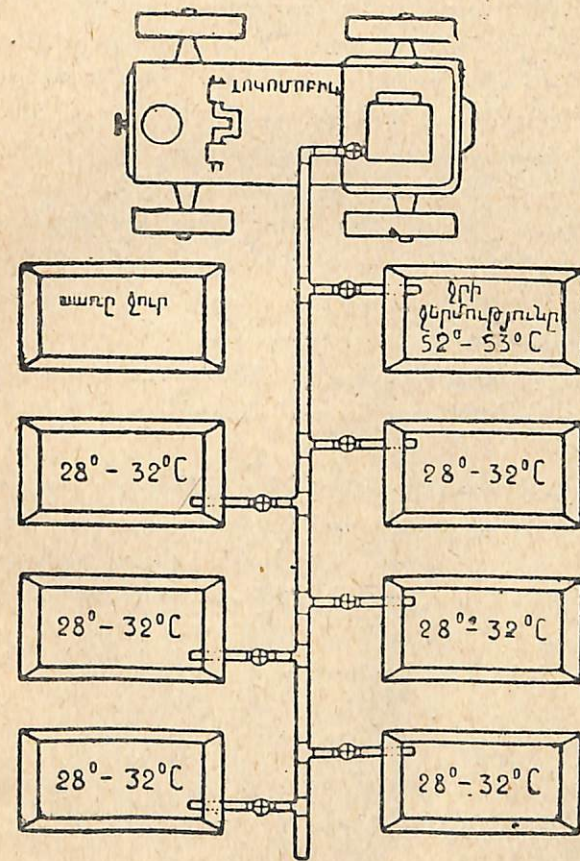
Կոտրվելուց զերծ պահելու, ինչպես նաև ոգտվելի ավելի հարմար դարձնելու նպատակով ջերմաչափերը փայտի մեջ են հարմարեցնում, բայց այնպես, վոր ջուրը ազատ կերպով հասնի ջերմաչափի սնդիկով լի զնդաձև մասին:

Սերմացույի տերմիկ ախտահանումը կարելի յե կատարել Ն. Ի. Խոզակովսկու սխեմայի սարքավորման, իսկ ավելի քիչ քանակով սերմացու ախտահանելու համար նաև ավելի պարզ սարքավորման (ցանցապատ հատակ ունեցող դուլերի, տակառների, տաշտերի միջոցով):

ՍԵՐՄԱՑՈՒՅԻ ՏԵՐՄԻԿ ԱՆՏԱՀԱՆՈՒՄԸ ԽՈԴԱԿՈՎՍԿԻ ՍԻՍՏԵՄԻ ՍԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ ՄԻՋՈՑՈՎ

Խոզակովսկու սխեմայի սարքավորումը տարբեր տարողություն է ունենում: Խոչոր տարողության դեպքում ջուրը տաքացնելու համար պահանջվում է չոգեկաթսային տեղակայում հարմարություն՝ այսինքն լոկոմոբիլ կամ աղացի չոգեկաթսա և այլն: Քիչ քանակով սերմացու ախտահանելու դեպքում կարող են ոգտագործվել սովորական ջրյեռոցներ, կաթսաներ և այլն: Ելեկտրական եներգիւ լինելու դեպքում նրան նույնպես կարելի յե ոգտագործել ջուր տաքացնելու համար:

Խոզակովսկու սխեմայի սարքավորման մեջ վորպես ջրամբար ոգտագործվում են հատիկ փոխադրելու մեկ տոնն տարողություն ունեցող արկղները (բետոնարկաները): Վորպեսզի արկղները ջուր բաց չթողնեն, նրա բոլոր անցքերը փակում են յերկաթե ստիկով կամ ուրիշ տեսակի վորևէ մածիկով: Արկղի մեծությունն է՝ յերկարությունը 265 սմ., լայնությունը վերևի կողմից 125 սմ., լայնությունը ներքևից (հատակի) 75 սմ., բարձրությունը 75 սմ.:

Նկ. 1. 1 ժամում 3 ցենտներ արտադրողականություն ունեցող տերմիկ ախտահանման սարքավորման սխեման.

Բեստարկաների միջի ջուրը տաքացնում են լուկամորիկից յեկող գոլորշու միջոցով: Գոլորշին տարվում է խողովակներով և ջրի տաքացումը կանոնավորում գոլորշիով, վենտիլների ոգնությամբ:

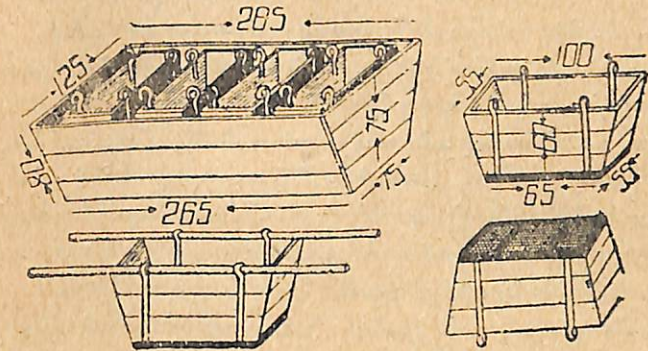
Բեստարկաները դասավորում են յերկու զուգահեռ շարքերով, նրանց միջև անցնում է գլխավոր շոգետար խողովակը, վորից ճյուղավորվելով ամեն մի բեստարկայի մեջ և մտնում շոգետար խողովակ (տես նկ. 1):

Յերկաթյա շոգետար խողովակն անցնում է բեստարկայի մեջ, նրա պատի հատակին մոտ: Խողովակի ծայրը 10 սմ. վոչ ավելի յերկարությամբ դուրս է գալիս ջրի մեջ: Խողովակն անպայման պետք է անցկացնել կողքի պատի վոչ թե մեջտեղից, այլ անպայման ներքևի վորեւ անկյունից (տես նկ. 1), վորովհետև այդ դեպքում ջուրը խառնելու կարիքը վերանում է, գոլորշին ուժեղ հոսանքով մտնելով ջրի մեջ, նրան չբնանաձև պտտեցման մեջ է դնում և ապահովում է ջրի համահավասար տաքացումը:

Տարության կորուստ չունենալու նպատակով շոգետար խողովակները հողով ծածկելը խստիվ արգելվում է:

Յեթե տնտեսության մեջ յերկաթյա խողովակներ չեն ճարվում, այդ դեպքում յերկաթյա շոգետար խողովակ են անցկացնում միմիայն մեկ բեստարկայի մեջ, այսինքն նրա, վորի մեջ ակտիվ տաքացման են յենթարկում (52-53 աստիճան), իսկ մյուս բեստարկաների մեջ, վորտեղ նախնական տաքացման են յենթարկում (28-32 աստիճան ըստ Յերսիուսի) գոլորշին կարելի յե անցկացնել ուտինե խողովակի միջոցով, վորի ծայրին միացնում են յերկաթյա խողովակ և հերթականորեն իջնում ամեն մի բեստարկայի մեջ մինչև հատակը:

Լուկամորիկի ներսում անհրաժեշտ է ինչքան կարելի յե շատ բարձր ճնշում պահպանել (6-8 կր. 1 քառասանտիմետրին), վորովհետև գոլորշու բարձր ջերմատիճանի չնորհիվ խնայվում է ջուրը տաքացնելու համար պահանջվող ժամանակը, գոլորշու ուժեղ հոսանքի չնորհիվ ջուրը լավ է խառնվում ու բացի այդ՝ տնտեսվում վառելանյութը:

Նկ. 2. Բեստարկա և ղեռեղիչներ

Հատիկը լցնում են վոչ այնքան մեծ ցանկապատ հատակ ունեցող արկղների ղեռեղիչների մեջ: Մեկ բեստարկայի մեջ նախնական թրջման յենթարկելու ժամանակ տեղավորում են այդ ղեռեղիչներից 4 հատ: Ղեռեղիչների չափերն են՝ յերկարությունը 100 սմ., լայնությունը վերևի կողմից 55 սմ., հատակի յերկարությունը 65 սմ., հատակի լայնությունը 55 սմ. և բարձրությունը 60 սմ.:

Տերմիկ ախտահանման ավելի բարձր եֆեկտիվություն ստանալու համար ակտիվ տաքացման համար (52-53 աստիճանի) ոգտագործվող ղեռեղիչներն ավելի լավ է փայտի փոխարեն, պատրաստել յերկաթից: Յերկաթը ջերմության լավ հաղորդիչ է, ուտտի և ղեռեղիչի պտտերն արագ կերպով ընդունում են այն ջրի ջերմությունը, վորի մեջ նրան ընկղմում են:

Նախնական թրջման համար պահանջվող ղեռեղիչ-

ները կարելի չէ պատրաստել 1,5 սմ. վոչ ավելի հաս-
տույթյուն ունեցող տախտակից, վորովհետև տախտա-
կի յուրաքանչյուր 1 սմ. ավելորդ հաստույթյունն ա-
վելացնում է գետեղիչի քաշը 15 կիլոգրամով: Բացի
դրանից, գետեղիչի հաստ պատերը տաք ջրում ավելի
դանդաղ են տաքանում և ցածր ջերմաստիճանը հա-
ղորդելով պատերի մոտ յեղած հատիկներին, կարող են
նրանց ջերմաստիճանը պահանջվածից իջեցնել:

Գետեղիչի հատակի ցանցը ժանդոտվելուց զերծ
պահելու համար ավելի լավ է նրանց ցինկապատ յեր-
կաթալարից պատրաստել: Ցանցը վնասվելուց պաշտ-
պանելու համար նրան ամրացնում են հատակին, ըստ
լայնության յերկու գոտի ունեցող շրջանակով:

Գետեղիչները ջրից հեշտ հանելու նպատակով յու-
րաքանչյուր բեստարկայի շուրջը պատրաստում են
փայտյա կամրջակներ կամ քարե բարձրություններ
50-60 սմ. բարձրությամբ: Բեստարկայի միջից պա-
տերի վրա, հատակից 15 սմ. բարձրությամբ պատ-
րաստվում են դարակներ (պուկաներ), նրանց վրա
4 հատ սերմացույով լի գետեղիչներ դնելու համար,
այն հաշվով, վոր գետեղիչի բերանի բարձրությունը
հավասարվի բեստարկայի բերանի բարձրության:

Գետեղիչների կողքերի վերևի մասից, բերանի
մոտ պատրաստում են 2-ական հատ հաստ յերկաթյա
ողեր, վորոնց անցքը պետք է ունենա 6 սմ. վոչ պա-
կաս տրամագիծ: Այդ ողերի մեջ են մտցվում փայտյա
ձողեր, վորոնց միջոցով գետեղիչները մեկ բեստար-
կայից մյուսն են տեղափոխում:

Յուրաքանչյուր գետեղիչի մեջ լցնում են 50 կգ.
սերմացու, վորից հետո նախնական թրջման յենթար-
կելու համար ընկղմում են 28-32 աստիճան ջերմու-
թյուն ունեցող ջրով բեստարկայի մեջ:

Վորովհետև հատիկը բեստարկայի մեջ մտցնելուց
ջրի ջերմությունը 2-3 աստիճանով ընկնում է, ուստի
աշխատանքի հարմարության համար, նախնական
թրջման բեստարկայի ջրի ջերմությունը, գետեղիչները

դնելուց առաջ, հասցնում են 34 աստիճանի (ըստ
Ցելսիուսի):

Հատիկը ընկղմելուց հետո ջրի ջերմությունը
չափում են վոչ թե ջրի վերևի շերտում, այլ հատիկի
մեջ, այդ նպատակով ջերմաչափը մտցնելով հատիկի
շերտի մեջ:

Հատիկը 4 ժամ 28-32 աստիճան ըստ Ցելսիուսի
ջրի մեջ նախնական թրջման յենթարկելուց հետո, գե-
տեղիչը ջրից հանում են, քամում, դատարկում յեր-
կաթյա գետեղիչների մեջ և տեղափոխում տաք ջրով
լիքը ակտիվ տաքացման բեստարկան, պահելով այն-
տեղ 7 րոպե ըստ Ցելսիուսի 53 աստիճանի կամ 8 րոպե
ըստ Ցելսիուսի 52 աստիճանի տակ:

Վորովհետև այս դեպքում ակտիվ տաքացման
բեստարկայի ջրի ջերմաստիճանը 2-3 աստիճանով իջ-
նում է, ուստի անհրաժեշտ է նրա նախնական ջերմաս-
տիճանը հասցնել 54-55 աստիճան ըստ Ցելսիուսի:

Հատիկն ավելի համաչափ տաքացման յենթարկե-
լու համար գետեղիչը ընկղմում են ջրի մեջ արագորեն
և ամբողջ խորությամբ, այնպես վոր գետեղիչների
ձողերը նստեն բեստարկայի կողերի վրա և վորպեսզի
ջուրը հնարավորության սահմաններում կանգնի գե-
տեղիչի բերանին հավասար: Վորովհետև գետեղիչնե-
րի մեջ լցված 50 կիլոգրամ սերմացուն բռնում է գե-
տեղիչի ունեցած 60 սանտիմետրից ընդամենը 20 սմ.,
այդ պատճառով գետեղիչը ջրի մեջ ամբողջ խորու-
թյամբ ընկղմելուց, ջուրը լցնում է գետեղիչի դա-
տարկ տարածությունը և արագորեն անցնում ցանցա-
պատ հատակի ու հատիկի ամբողջ շերտի միջով, և
դրանով իսկ ապահովում սերմացույի համաչափ տա-
քացումը:

Ջրի յերեսը հավաքված կեղտն ու մրիկի պարկե-
րը հավաքում են քառանկյունի, ցանցավոր թիակով:
Գետեղիչները պատրաստելիս պետք է անպայման
պահպանել հրահանգում նշված չափերը: Գետեղիչի
տարողությունը փոքրացնելու (որինակ բարձրությու-

նը 60 սմ-ի փոխարեն 40-50 սմ. վերցնելով) և սերմացույի նույն քանակը (50 կգ.) թողնելու դեպքում սերմացույին անհրաժեշտ ջերմաստիճան և համաչափ տաքացում տալ չի հաջողվի:

Տաք ջրի մեջ գետեղիչներն անպայման պետք է ընկղմվեն ամբողջովին, հակառակ դեպքում նրա պատերին կարող են կպած մնալ քարամբիկի կամ փոշեմբիկի չփոշնացված սպորներ և գետեղիչները դատարկելիս կարող են սերմացուն կրկին վարակել:

Սերմացուն լավ տաքացման յենթարկելու համար, տարկայի մեջ, վորտեղ հատիկը պաղեցնելուց հետո անհրաժեշտ է ձողերի ողնությամբ նրան 2 անգամ բարձրացնել մինչև հատիկների յերեւալը, վորպեսզի վորոշ չափով պաղած ջուրը թափվի բետարկայի մեջ: Ըստ վորում գետեղիչի մեջ ջերմությունը պետք է հասցնել ըստ Ֆելսիուսի 52-53 աստիճանի:

Ֆելթե ակտիվ տաքացման մեկ բետարկայի մեջ ընկղմում են սերմացույով լցված վոչ թե մեկ, այլ 2-3 գետեղիչներ, այդ դեպքում նրանք ընկղմվում են հերթականությամբ, այսինքն 1-ը լրիվ ջրի մեջ ընկղմելուց հետո նոր մյուսը: Հակառակ դեպքում ջուրն անմիջապես չի կարող ներս խուժել ցանցապատ հատակից բոլոր գետեղիչների մեջ և բետարկայից իզուր տեղը մեծ քանակությամբ ջուր կթափվի: Ակտիվ տաքացման յենթարկելու համար մեկ բետարկայում 3 գետեղիչներից ավելի ընկղմել հնարավոր չէ, վորովհետեւ տեղը նեղ է և հատակի մեծ քանակությունից ջուրն արագ կերպով սառչում է:

Գետեղիչը 7-8 րոպե տաք ջրի մեջ պահելուց հետո հանում են և անմիջապես մտցնում սառը ջրով լի բետարկայի մեջ, վորտեղ հատիկը պաղեցնելուց հետո, բարակ շերտով փոռում են պաղեցնելու համար:

Վորովհետեւ տերմիկ ախտահանումը բաժանվում է 2 մասի՝ նախնական թրջում, վորը տևում է 4 ժամ և ակտիվ տաքացում, վորը հաշվվում է րոպեներով, ուստի աշխատանքն այնպես պետք է կազմակերպել,

վորպեսզի ախտահանումը կատարվի անընդհատ: Այսպես որինակ, մեկ ժամում 6 ցենտներ արտադրողականություն ունեցող սարքավորման դեպքում ակտիվ տաքացման համար յուրաքանչյուր բաժինը տեղք է հավասար լինի մեկ ցենտների (այսինքն 2 գետեղիչ 50-ական կիլոգրամից): Ակտիվ տաքացման համար պահանջվում է 7-8 րոպե և հատիկը դատարկելու համար՝ 3 րոպե, հետևապես յուրաքանչյուր բաժինն ախտահանելու համար պահանջվում է 10-11 րոպե. ուստի անընդհատ աշխատանք կազմակերպելու համար անհրաժեշտ է յուրաքանչյուր 10 րոպեյից հետո (ունենալ 4 ժամ նախնական թրջման յենթարկված սերմացույի հատիկի պատրաստման բաժին (պորցիա):

Այս բանին հանում են հետևյալ կերպ. որինակ՝ առավոտյան ժամը 6-ին առաջին գետեղիչները՝ լցված 50-ական կիլոգրամ սերմացույով՝ դնում են ըստ Ֆելսիուսի 28-32 աստիճան ջերմություն ունեցող ջրի մեջ, ժամը 6 անց 10 րոպե դնում են 2-րդ գույգ գետեղիչները, 6 անց 20 րոպե 3-րդ գույգը և այլն: Յուրաքանչյուր 10 րոպեյից հետո դրվում են նոր գետեղիչներ: Ժամը 9-ը անց 50 րոպեյին դնում են վերջին գույգը: Ժամը 10-ին՝ առաջին գույգ գետեղիչները, վոր դրվել էին ժամը 6-ին, 4 ժամ պահելուց հետո հանում են այդ բետարկայից, տեղափոխում ակտիվ տաքացման համար ջրով լի բետարկան, իսկ նրա տեղը դնում են գետեղիչների նոր գույգը: Հետո հանում են ժամը 6-ից անց 10 րոպեյին դրված գետեղիչների գույգը, տեղը դնելով նորը և այսպես սահմանվում է անընդհատ աշխատանք:

Մեկ ժամում 6 ցենտներ արտադրողականություն ունեցող սարքավորման համար պահանջվող կահավորումը

1. Ցանցապատ հատակ ունեցող արկղ գետեղիչներ 50 հատ.
2. Բետարկաներ նախնական թրջման համար, հատակից 15 սմ. բարձրությամբ դարակով կտրված 12 »

3. Բեստարկաներ առանց դարակների ակտիվ տա-
քացման համար 1 հատ
4. Բեստարկաներ առանց դարակների սերմացուն
սառեցնելու համար 1 »
5. Վենտիլներ գոլորշին բաց թողնելու համար . . . 13. »
6. 0,5—1 դույմ տրամադիծ ունեցող յերկաթյա
խողովակներ 30 մետր
7. Յերկաթյա ցանց, վորի անցքերի միջոցով հա-
տիկը չկարողանա անցնել, զետեղիչների հա-
տակը պատելու համար 20 ք. մետր
8. Ջերմաչափեր 3 հատ
9. Լոկոմոբիլ 1 »
10. Սերմացուն չորացնելու համար 750 ք. մետր
11. Չողեր զետեղիչները տեղափոխելու համար . . . 4 զույգ

Մեկ ժամում 6 ցեկոմեր տարողությամբ սարքավորումների վրա
աշխատեցնելու համար պահանջվող աշխատուժը

1. Բրիգադիր 1 հոգի
2. Բանվորներ ակտիվ տաքացման աշխատանքների
համար 4 »
3. Բանվորներ ջուր տեղափոխելու համար 1 »
4. Բանվորներ սերմացուն պահեստից բեստարկա և
բեստարկայից հարթակը տեղափոխելու համար 3 »
5. Բանվորներ սերմացուն չորացնելու համար »
6. Բանվորներ վառելանյութ տեղափոխելու համար 1 »
7. Հնոցապահ 1 »

Սերմացույի տերմիկ ախտահանումը ցանցապատ հատակ ու-
նեցող դույլերի և ուրիշ հասարակ սարքավորման միջոցով

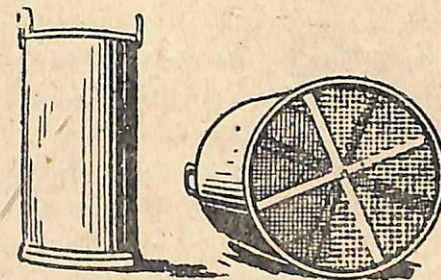
Քիչ քանակությամբ սերմացու ախտահանելու
համար կարելի չե ոգտվել ցանցապատ հատակ ունե-
ցող դույլերից (բարձրությունը 52 սմ., տրամագիծը
34 սմ.), ներսից պարկի կտոր կարած քթոցներից, վե-
րելի կողմից բռնելու հարմարություն ունեցող կիսա-
պարկերից, տաշտերից, հնձաններից, տակառներից:
Տաշտերը, հնձանները պետք է ունենան 15 դույլից

վոչ պակաս տարողություն, վորպեսզի ցանցապատ
հատակ ունեցող դույլերը, քթոցները և կիսապարկերը
ամբողջովին ջրի մեջ ընկղմվեն:

Ջուր տաքացնելու համար կարելի չե ոգտագործել
կաթսաներ, թեյի կուբեր և այլն:

Տակառներում գտնվող ջրի և սերմացույի պա-
հանջվող ջերմաստիճանը կանոնավորում են տաք կամ
սառը ջուր ավելացնելու միջոցով:

Ցանցապատ հատակ ունեցող դույլերի միջոցով
տեղմիկ ախտահանման տեխնիկան նույնն է, ինչ վոր
Խողակովակու սարքավորման ոգտագործման դեպ-
քում: Այս դեպքում սերմացուն նախնական թրջման
յենթարկելու համար լցնում են ցանցապատ հատակ
ունեցող 12 կիլոգրամ տարողություն ունեցող դույ-
լերի կամ ներսը պարկի կտոր կարած քթոցների և
կիսապարկերի մեջ: Այս քանակից ավելի լցնել չի կա-
րելի, վորովհետև այդ դեպքում սերմերը լրիվ տա-

Նկ. 3. Ցանցապատ հատակ ունեցող դույլ:

քացման չեն յենթարկվի: Քթոցները և կիսապարկերն
ոգտագործվում են միայն նախնական թրջման յեն-
թարկելու համար: Ակտիվ տաքացումն անպայման
կատարվում է ցանցապատ հատակ ունեցող դույլե-
րում (նկ. 3):

Ցանցապատ դույլերով և քթոցներով անընդհատ
աշխատանք կաղմակերպելու համար անհրաժեշտ է
յուրաքանչյուր 10 բուլեյից հետո մի նոր բաժին (12

կդ.) սերմացու ընկղմել նախնական թրջման տակառի մեջ և ավարտել այն աշխատանքի վերջից 4 ժամ առաջ: Աշխատանքի այսպիսի կազմակերպումը թույլ կտա անընդհատ ունենալ ակտիվ տաքացման համար պատրաստի սերմացու:

Սերմացուն ջրի մեջ ընկղմելու ժամանակ ջրի յերեսին լողացող քարամրիկի պարկերը և կեղտն անպայման պետք է հավաքել և դուրս հանել: Նախնական թրջման ժամանակ յուրաքանչյուր տակառի կամ հնձանի մեջ կարելի չէ դնել 2 դուլլ կամ քթոց, կիսապարկ, իսկ ակտիվ տաքացման ժամանակ միայն մեկ դուլլ: Վորպեսզի այս հասարակ սարքավորումները միջոցով կարելի լինի յուրաքանչյուր ժամում 72 կդ. սերմացու ախտահանել, անհրաժեշտ է ունենալ՝

1. Տակառներ նախնական թրջման համար . . .	12 հատ
2. Տակառներ ակտիվ տաքացման համար . . .	2 »
3. Տակառներ ստուցներու համար	1 »
4. Յանցապատ հատակ ունեցող դուլլեր, կամ ներսից պարկի կտորով կարված քթոցներ կամ կիսապարկեր, նախնական թրջման համար, յեղնելով յուրաքանչյուր տակառում 2 դուլլ կամ պարկ ընկղմելու հաշվից	24 հատ
5. Յանցապատ հատակ ունեցող դուլլեր ակտիվ տաքացման համար	2 »
6. Շերտի—ջրի յերեսին լողացող կեղտի և քարամրիկի պարկերը հեռացնելու համար . . .	1 «
7. Ջերմաչափ	3 »
8. Շենք՝ սերմացուն չորացնելու համար . . .	75 ք. մետր

ՍԵՐՄԵՐԻ ՉՈՐԱՅՈՒՄԸ

Սերմացույի չորացումը կատարվում է արևի տակ, իսկ անձրևոտ օրերին ծածկի տակ: Չորացման համար սերմացուն լցնում են բրեզենտի կամ տախտա-

կյա հատակի վրա, 5 սմ. բարձրությամբ դուգահեռ շերտերով, վորոնց մեջ նույն լայնությամբ շերտով թողնում են ազատ տարածություններ, վորպեսզի թե սերմացուն և թե հատակը միաժամանակ չօրանան: Յեթե սերմացուն լցնենք հատակի վրա առանց ազատ տարածությունների, այդ դեպքում հատակը կամ բրեզենտը չեն չօրանա և նրանց կպած հատիկները կըծլեն, յերբ վոր հատիկներն աստիճանաբար սկսում են չօրանալ, նրանց խոռոչները միջոցով տեղափոխում են հատակի չոր տեղերը: Վորպեսզի տերմիկ ախտահանման յենթարկված սերմացուն չորից փոշեմրիկով և քարամրիկով չվարակվի հատակից կամ բրեզենտից, վերջինները պետք է նախորոք ախտահանման յենթարկել 40 տոկոսանոց ֆորմալինի լուծույթով 1:300-ի հարաբերությամբ կամ 30 տոկոսանոց ֆորմալինի լուծույթով 1:225-ի հարաբերությամբ:

Չորացման համար պահանջվում է նայած յեղանակին 1-ից 3 և ել ավելի օր: Վորոչ չափով չորացված սերմացուն տեղափոխվում է չենք, վորտեղ լցնում են 25 սմ. շերտով և ամեն օր թիակով խոռոչում:

Յեթե տերմիկ ախտահանումը կատարում են ցանքից 1-1¹/₂ ամիս առաջ կամ աչնանից, այդ դեպքում սերմացուն պետք է հասցնել նորմալ խոնավությամբ, հեռեւելով, վորպեսզի պահպանման ժամանակ ինքնատաքացում չառաջանա:

Յեթե ախտահանումը կատարվում է ցանքի ժամանակ և հողը բավականին խոնավություն ունի, այդ դեպքում չորացումը մինչև վերջ չի հասցվում և ՄՏ կայանի կամ խորհունտեսություն գյուղատնտեսի թույլտվությամբ սերմացուն կարելի չէ ցանել այնպիսի խոնավությամբ, վորպեսզի չարքացանի ցանող մասը կարողանա ցանել առանց հատիկներին վնասելու: Այս դեպքում պետք է հիշել, վոր տաքացված հատիկները ծավալով մեծ են լինում, ուստի չարքացանը այնպես պետք է կարգավորել, վորպեսզի նա տա ախտահանված սերմերի ցանքի լրիվ նորմա:

Բարձր խոնավութիւնն ունեցող (վոչ լրիվ չորացած) սերմերն արգելւում ե ցանել չոր հողերում, վորովհետեւ այդ դեպքում ծլունակութիւնը կարող ե իջնել:

Տաքացված սերմացույից յուրաքանչյուր յերեք ուրը մեկ անգամ վերցնում են նմուշ նրա ծլունակութիւնը վորոշելու համար: Նմուշները պետք ե վերցնել յուրաքանչյուր պարտիայից կամ յուրաքանչյուր ուրվա ընթացքում տաքացված սերմացույից:

Յեթե ախտահանված սերմերի ծլունակութիւնն իջնում ե, ցանելու ժամանակ համապատասխան քանակով պետք ե ավելացնել սերմի ցանքի նորման:

Ախտահանված սերմացուն ցանելու ժամանակ պետք ե անպայման շարքացանն այնպես կորզալորել, վորպեսզի նա տա սերմերի լրիվ ցանքի նորման:

Տերմիկ ախտահանման ժամանակ վոչնչանում են նաե ցորենի ե գարու քարամրիկների սպորները: Դրա համար յեթե սերմացուն տերմիկ ախտահանման ե յենթարկել, այլևս քիմիական ախտահանման յենթարկել հարկավոր չե: Տերմիկ ախտահանումից հետո սերմացուն կարող ե կրկնակի վարակման յենթարկել պարկերի, բրեզենտների, շարքացանի ե այլնի մեջ գտնուվող ցորենի կամ գարու քարամրիկով: Դրա համար պարկերը, ջվախները, բրեզենտները, չորացման տեղերը (հատակը) ե այլն պետք ե ախտահանել 40⁰/₀ ֆորմալինի (1:300-ի հարաբերությամբ) կամ 30⁰/₀ ֆորմալինի լուծույթով (1:225 հարաբերությամբ), իսկ մեքենաները ե պահեստները 40⁰/₀ ֆորմալինով 1:100-ի կամ 30⁰/₀ ֆորմալինով 1:75-ի հարաբերությամբ:

Յեթե սերմացուն տերմիկ ախտահանման են յենթարկել աշնանից կամ ցանքից շատ առաջ, այդ դեպքում, քարամրիկի դեմ պայքարելու նպատակով, (վորի սպորներով սերմացուն յերկար պահելուց կարող ե վարակված լինել), ցանքից առաջ պետք ե ախտահանել ԱԲ պրեպարատով:

Վորպեսզի տերմիկ ախտահանման յենթարկված սերմերով ցանված դաշտերը չվարակվեն վոչնմրիկի սպորներով չախտահանված սերմերով ցանված դաշտերից, ախտահանված սերմերով ցանված դաշտերը պետք ե անջատել մյուսներից 300 մետր լայնութիւն ունեցող գոտով:

Տերմիկ ախտահանման հետ միասին վոչնմրիկի դեմ պայքարելու նպատակով ցորենի ե գարու դաշտերից պետք ե հեռացնել վոչնմրիկով վարակված հասկերը: Այս միջոցառումը կատարում են տերմիկ ախտահանման յենթարկված սերմերով ցանված դաշտերում:

Դաշտերից վոչնմրիկով վարակված հասկերի հեռացումը կտրելու միջոցով կատարվում ե միմիայն հասկակարման ժամանակ, ծաղկումից առաջ: Վարակված հասկերի հեռացումը դաշտից, ծաղկման ժամանակ կամ հետո արգելւում ե, այս դեպքում նպատակին չենք հասնում, վորովհետեւ վոչնմրիկով վարակումը տեղի յե ունենում ծաղկման ժամանակ:

Վորպեսզի վարակված հասկերը կտրելու ժամանակ վոչնմրիկի սպորները չփոշիանան, անհրաժեշտ ե կտրված հասկերը զգուշությամբ դարսել ջուր լըցված դուլի մեջ ե դուլը լցնելուց հետո անմիջապես հասկերը թաղել հողի մեջ: Վարակված հասկերի կտրելը ե հեռացնելը պետք ե կատարել յնամքով ե ամեն ոք հասկակարման ամբողջ ժամանակաընթացքում, վորպեսզի հիվանդ վոչ մի հասկ չմնա: Վարակված հասկերը պետք ե զգուշորեն կտրել, վորպեսզի վոչնմրիկի սպորները չցրվեն, չթափվեն հարևան առողջ բույսերի վրա ե վորպեսզի վարակված հասկերը չքսվեն առողջներին:

ՅԱՐՈՎԻԶԱՑԻԱՅԻ ՅԵՆԹԱԿԱ ՍԵՐՄԱՑՈՒՅԻ ՏԵՐՄԻԿ ԱԽՏԱՀԱՆՈՒՄԸ

Յարովիզացիայի յենթակա սերմացույի տերմիկ ախտահանումը կատարվում է վերը նշված ձևով:

Տերմիկ ախտահանման յենթարկված սերմացուն չորացնում են այնքան, վորպեսզի նա իր մեջ պարունակի յարովիզացիայի պրոցեսը ճիշտ կատարելու համար պահանջվող խոնավությունը: Այս դեպքում սերմացույի չորացման ժամանակարնթացքը վորոշելու համար անհրաժեշտ է տերմիկ ախտահանման յենթակա սերմացույի մի մասը կշռել ախտահանումից առաջ և հետո:

Յարովիզացիան կատարում են այն ժամանակ, յերբ վոր դարնանացան փափուկ ցորենների և վաղահաս կարծր ցորենների 100 մասի մեջ մնում է 31 մաս ջուր, դարնանացան ուշահաս կարծր ցորենների մեջ 33 մաս և դարնանացան դարու մեջ 35 մաս ջուր:

Այնուհետև յարովիզացիան շարունակում են կատարել ակադեմիկ Տ. Դ. Լիսենկոյի հրահանգի համաձայն:

ՏԵՐՄԻԿ ԱԽՏԱՀԱՆՄԱՆ ԵՖԵԿՏԻՎՈՒԹՅԱՆ ՀԱՇՎԱՌՈՒՄԸ

Տերմիկ ախտահանման յենթարկված սերմացույի յուրաքանչյուր պարտիայի համար կազմվում է ակադեմիկալ տեսի, կոլտնտեսության նախագահի և ախտահանումն անմիջապես կատարող անմիջավորության ստորագրությամբ:

Սերմացույի տերմիկ ախտահանման վորակը գնահատվում է ապարոբացիայի կամ հացահատիկային կուլտուրաների մրիկով վարակվածությունը պարզելու համար կատարվող հետազոտությունից ստացված արդյունքների հիման վրա:

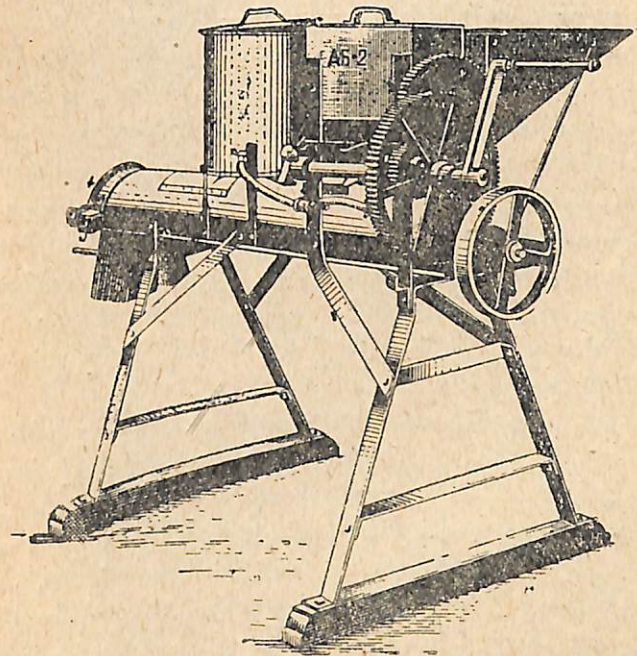
Յեթե տերմիկ ախտահանումը ճիշտ է կատարված,

դաշտերը փոշեմրկից և քարամրկից ազատ կլինեն: Հետազոտությունը կատարում են ամեն տարի, արդյունքները ձևակերպվում հատուկ ակտով և դրանց հիման վրա վորոշում ալդտեղից ստացված սերմերի հետագա տերմիկ ախտահանման յենթարկելու անհրաժեշտությունը:

ՍԵՐՄԱՑՈՒՅԻ ԱԽՏԱՀԱՆՈՒՄ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐԸ

Չոր ախտահանման համար ագտագործվող մեքենաներ

«Իդեալ»-ընդհատ (բաժիններով) աշխատող մեքենա յե, աշխատեցնում են ձեռքով, պտտեցնում են

Նկ. 4. ԱԲ—2 Ունիվերսալ ախտահանիչ մեքենա.

5 բոպե, տալով յուրաքանչյուր բոպեյում 50 պտույտ: Մեքենայի մեջ լցնում են 50 կիլոգրամ սերմացու: Մեկ ժամվա արտադրողականությունն է 4 ցենտներ: Աշխատեցնելու համար պահանջվում է 2 հոգի:

«Ուրոժայ» մեքենան աշխատում է «Իդեալ»-ի նման, բայց այս մեքենայի մեջ լցնում են 100 կիլոգրամ մեկ ժամվա արտադրողականությունն է 8 ցենտներ: Աշխատեցնելու համար պահանջվում է 3 հոգի:

Անընդհատ աշխատող «Ունիվերսալ ԱԻ-2» մեքենան աշխատեցվում է ձեռքով կամ մոտորով, ոգտագործվում է չոր, թաց և կիսաչոր ախտահանման համար: Մեկ ժամվա արտադրողականությունն է՝ ցորենի համար 2 տոնն, թեփուկավոր կուլտուրաների համար՝ 1,7 տոնն: Աշխատեցնելու համար չոր ախտահանման դեպքում պահանջվում է 4 հոգի, իսկ թաց և կիսաչոր ախտահանման դեպքում — 6 հոգի:

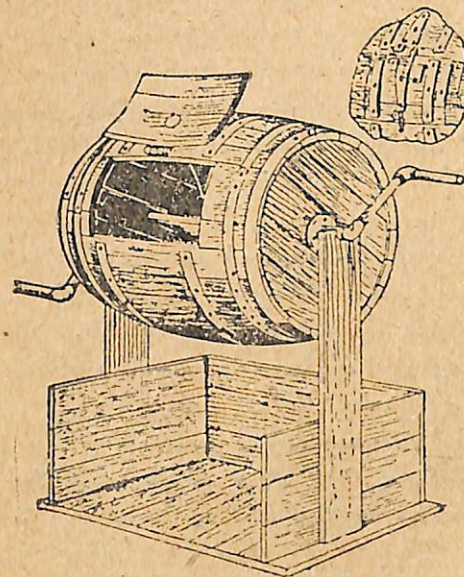
Պոպովի ունիվերսալ անընդհատ աշխատող մեքենան գործի յե դրվում մոտ 2 ձիու ուժանոց մոտորով: Նորմալ աշխատելու դեպքում մեքենայի բանվորական (չվրկի) փոկանիվի պտույտների քանակը մեկ րոպեյում հասնում է 400-ի: մեքենայի արտադրողականությունն է՝ ցորենի համար 10 տոնն, թեփուկավոր կուլտուրաների համար 6-7 տոնն: Մեքենան մեկ հերթափոխության ժամանակ սպասարկելու համար պահանջվում է 10 հոգի: Մեքենայի համար նկատի չեն ունեցված խոշոր տնտեսություն:

Յեթե չոր ախտահանման մեքենաները չեն բավարարում կամ նրանք չկան, այդ նպատակով կարելի չէ հարմարեցնել տակառներ: Տակառները պետք է լինեն ամուր, առանց անցքերի: Յանկալի յե, վոր տակառի մեծությունը լինի՝ յերկարությունը՝ 56 սմ, տրամագիծը 48 սմ.: Տակառի միջով անց են կացնում մի առանցք, վորի մեկ ծայրից ամրացնում են բռնակ՝ տակառը պտտեցնելու համար: Սերմացուն խառնելու համար տակառի ներսում, առանցքի վրա թեք դրությամբ ամրացնում են 3 մատ լայնությամբ փայտյա ձողիկ: Սերմացուն լցնելու համար տակառի վրա անցք են պատրաստում ամուր փակվող կափարիչով:

Սերմացուն ախտահանիչ նյութերի հետ լավ խառ-

նելու համար տակառի մեջ լցնում են 50 կգ. վոչ ավելի հատիկ: Սերմացվի յուրաքանչյուր բաժինը (50կգ) խառնում են 5 րոպե, մի րոպեյում 40 պտույտի արագությամբ:

Ընդհատ աշխատեցվող մեքենաների վրա աշխատող բանվորները սկզբնական շրջանում չեն կարողա-

Նկ. 5. Չոր ախտահանման համար հարմարեցված տակառ:

նում պահանջվող արագությամբ մեքենայի բարարանը կամ տակառը պտտեցնել, դրա համար անհրաժեշտ է սկզբում մի քանի բաժին ախտահանել ժամացույցի ոգնությամբ այնպես, վորպեսզի 5 րոպեյի ընթացքում «Իդեալ» և «Ուրոժայ» մեքենաները կատարեն 256 պտույտ, իսկ տակառը 200 պտույտ: Այս հանգամանքը չատ կարևոր է, վորովհետև ավելի արագ կամ ավելի դանդաղ պտտեցնելու դեպքում ախտահանման պահանջված վորակը չի ապահովվում:

Մեքենան ախտահանման աշխատանքներին նախա-

պատրաստելիս անհրաժեշտ է տակառի անցքերն այնպես փակել, կափարիչն այնպես ամրացնել, վորպեսզի ախտահանման աշխատանքների ընթացքում թուլանա ողորդչի: Բացի դրանից, ախտահանված սերմացուն պետք է դատարկել ամուր և խիտ գործվածք ունեցող պարկերի մեջ:

Ախտահանման ժամանակ անհրաժեշտ է խիստ կերպով պահպանել դոզիրովիան: Այդ նպատակով ընդհատ աշխատող մեքենաների համար յուրաքանչյուր անգամ կշռում են թուլանա կամ նախորդ պահեստից ստանում են կշռված թուլանա թղթի մեջ կապած, առանձին բաժինների համար:

Անընդհատ աշխատող (ԱԲ-2 և Պոպով) մեքենաների համար դոզիրովիաների ճշտության ստուգումը կատարվում է հետևյալ կերպ՝ մեքենայի թուլանի արկղի տակ դնում են թիթեղյա արկղիկ, վորի մեջ է հավաքվում ամբողջ պրեպարատը մեկ ցենտներ սերմացուն մեքենայով անցնելու ժամանակ: Հավաքված թուլանը կշռում են: այս գործողությունը կրկնում են մի քանի անգամ, մինչև վոր մեքենայի թուլանի արկղի կանոնավորիչը տալիս է մեկ ցենտների համար պահանջված քանակի թուլան, այսինքն ԱԲ-ի դեպքում մեկ ցենտների համար 200-300 գրամ և Դավիդովի փուռու դեպքում 75-100 գրամ (նայած դոզիրովիային):

Մեքենան աշխատեցնելիս կատարում են դոզիրովիաների կրկնակի ստուգում, համեմատելով ախտահանված սերմացույի քանակը ծախսված ախտահանիչ նյութի քանակի հետ: Յեվ յեթե նորմայից տարբերվում է, այդ դեպքում վերը նշված ձևով կատարում են կրկնակի ստուգում:

ԹԱՅ ՅԵՎ ԿԻՍԱԶՈՐ ԱԽՏԱՀԱՆՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՈԳՏԱԳՈՐԾՎՈՂ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ

Թաց ախտահանման համար գործադրվում են հետևյալ մեքենաները՝

1. Անընդհատ աշխատող «Դեյդա» մեքենան. աշ-

խատեցվում է ձեռքով: Մեկ րոպեյում 60 պտույտ տալու դեպքում մեկ ժամում ախտահանում է մեկ տոնն սերմացու: Աշխատեցնելու համար պահանջվում է 4 հոգի:

2. Անընդհատ աշխատող «Եքստրա» մեքենան. աշխատեցվում է ձեռքով: Մեկ րոպեյում 60 պտույտ անելու դեպքում ախտահանում է մեկ ժամում մեկ տոնն սերմացու: Աշխատեցնելու համար պահանջվում է 4 հոգի:

3. ԱԲ-2 և Պոպովի սխեմայի ունիվերսալ մեքենաները, վորոնք նույնպես գործադրվում են թաց և կիսաչոր ախտահանման համար:

ԱԽՏԱՀԱՆՄԱՆ ՎՈՐԱԿԻ ՀՍԿՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ախտահանման ոպերատիվ աշխատանքների սկզբից սխեմատիկորեն կատարվում է աշխատանքների վորակի ստուգում:

Ստուգման ժամանակ պարզվում է՝

ա) կադրերի պատրաստականությունը և ախտահանման տեխնիկայի յուրացումը նրանց կողմից:

բ) ախտահանիչ մեքենաների առկայությունը ու նրանց պիտանիությունը և ախտահանիչ թուլաների առկայությունը ու վորակն ըստ սերտիֆիկատների (անալիզի արդյունքների) և ֆիզիքական հատկությունների:

գ) ախտահանիչ թուլաների քանակի ձիշտ գործադրումը, ծախսված թուլանի քանակը ախտահանված սերմացույի քանակի հետ համեմատելու միջոցով: Ախտահանիչ մեքենայի աշխատանքային ռեժիմի պահպանումը (պտտեցման արագությունը, սերմերի խառնելու ժամանակի տեղությունը):

Ճորմալիների նկատմամբ ստուգում են աշխատանքային լուծոլթի պատրաստման ձևը և պայմանները: Նաև ստուգվում են ախտահանման պայմանները (սերմացույի թրջումը, տամկացումը, չորացումը, շենքերի նախապատրաստումը):

դ) սերմացուլի հավասարաչափ փոշոտվածությունը, վերցրած տարբեր նմուշների առանձին հատիկներն արտաքուստ զննելու միջոցով:

Հատիկների զննման ժամանակ վերցնում են նրմուշներ քիմիական անալիզի համար, վրի միջոցով պարզվում են կազոդունակությունը, համաչափ փոշոտումը, փաստորեն վերցված դոզիրովկան: Նմուշն անալիզի համար ուղարկում են մոտակա լաբորատորիան:

Ստուգման արդյունքները ձևակերպվում են ախտերով, նշելով նրանց մեջ նկատված թերությունները և ուղղելու միջոցները:

ԱՇԽՆԱՏԱՆՔԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Ախտահանիչները ուժեղ թուլներ են: Ախտահանման, մանավանդ չոր ախտահանման ժամանակ անհրաժեշտ է ճիշտ կազմակերպել աշխատանքի անվտանգությունը:

2. Աշխատանքի ղեկավարը (գյուղատնտեսը, կոլտնտեսության պայքարի կազմակերպիչը) պետք է ծանոթացնի բանվորներին ախտահանման աշխատանքի անվտանգության կանոններին հետ:

3. Չոր ախտահանման աշխատանքներին հղի և կրծքով կերակրող կանանց, ինչպես նաև անչափահասների (մինչև 16 տարեկան) մասնակցությունն արգելվում է:

4. Չոր ախտահանումով անմիջապես զբաղված բանվորները պետք է աշխատեն որակաճ 6 ժամից վուչալի:

5. Չոր ախտահանումն անպայման պետք է կատարել բացօթյա— բնակելի տներից հեռու տեղում, իսկ անձրևային յեղանակներին՝ ծածկի տակ: Ախտահանման ժամանակ քամի լինելու դեպքում մեքենան պետք է այնպես դնել, վորպեսզի թուլնի փոշին չզնա դեպի բնակելի շենքերը, գոմերը և արոտները:

6. Ախտահանման աշխատանքներին մասնակցող բանվորներին պետք է տալ խալաթներ, իսկ չոր ախտահանման ժամանակ՝ ռեսպիրատորներ, ակնոցներ և կոմբինեզոններ:

Յեթե ռեսպիրատորներ չկան, այդ դեպքում անհրաժեշտ է քիթը և բերանը փակել թաց բարակ կտորով կամ մարլայով:

Նկ. 6. Բանվորը ռեսպիրատորով և ակնոցով

7. Ախտահանման բոլոր կետերը պետք է ապահովել ջրով, ոճառով և սրբիչով:

8. Չոր ախտահանիչ մեքենաները և հարմարեցված տեղանքները աշխատանքի ժամանակ պետք է ամուր կերպով փակել, վորպեսզի թուլնի փոշին դուրս չտա:

9. Աշխատանքի ժամանակ արգելվում է ուտել ու ծխել: Ախտահանված հատիկները ծածկել չի կարելի:

10. Թունավորման նշաններ ունեցող բանվորներին պետք է անմիջապես ուղարկել բժշկական մոտակա կայանը:

11. Աշխատանքների վերջում հագուստը, արտահագուստը պետք է խնամքով թափ տալ, յերեսը մա-

քուր լվանալ, իսկ բերանը մաքուր ջրով վողողել:
Խնայելով արգելվում է արտահագուստը տուն տանել:

12. Ռեպուրատորները և պաշտպանող ակնոցները պետք է խնամքով մաքրել:

13. Ախտահանումից հետո ամբողջ գործիքները, վորոնք գործադրվել են ախտահանման ժամանակ, ինչպես նաև պարկերը, ջիպները, տախտակյա արկղերը պետք է խնամքով լվանալ, իսկ ջուրը պետք է թափել ջրհորներից հեռու տեղ փոսերի մեջ և հողով ծածկել:

Թափված թուլյնը և ախտահանված առանձին հատիկները պետք է հավաքել և խուլիկապես հողով ծածկել:

14. Չոր ձևով ախտահանված սերմացուն արգելվում է ձեռքերով ցանել:

15. Ցանելուց հետո ցանող մեքենան, սերմի արկղը, կոճերը և սերմատար խողովակները ջրով լվանալու միջոցով պետք է խնամքով մաքրել չոր ախտահանիչ թուլյներից և սրբել սոլիդոլով կամ վերջինը չլինելու դեպքում տավրտով թրջված շորով:

ԱՆՏԱՀԱՆԻՉ ԹՈՒՅՆԵՐԻ ՊԱՀՊԱՆՈՒՄԸ, ԲԱՅ

ԹՈՂՈՒՄԸ, ՅԵՎ ՓՈԽԱԴՐՈՒՄԸ

ԿՈՒՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ

Վորովհետև ախտահանման համար գործադրվող բուժանյութերը հանդիսանում են ուժեղ թուլյներ և վորպեսզի նրանց պահպանման և փոխադրման ժամանակ անզգուշ վերաբերվելուց թուլանալովրման դեպքեր տեղի չունենան, անհրաժեշտ է թուլյների պահպանման, բաց թողնելու և փոխադրման ժամանակ խստիվ պահպանել հետևյալ կանոնները՝

1. Կուտնտեսությունները պետք է ստանան այնքան թուլյն, վորքան պահանջվում է ըստ ախտահանման պլանի:

2. Կուտնտեսությունների ստացած ախտահանիչ-

ները պետք է պահել առանձին շենքերում, կողպեքի տակ:

Այն շենքերում, վորտեղ պահպանվում են ախտահանիչ բուժանյութերը, կտրականապես արգելվում է պահել հացահատիկ, ալյուր, կրուպա ու ուրիշ սնունդանյութեր և անասնակեր (խոտ, դարման և այլն) կամ վորևե ուրիշ առարկաներ, վորոնք ախտահանիչների հետ վոչ մի կապ չունեն:

3. Թուլյների— ախտահանիչների պահպանումը, նրանց ընդունումն ու բաց թողումը կատարվում է ստուգված հատուկ մարդու— պահեստապետի կողմից:

Այդ շենքերի մուտքը կողմնակի մարդկանց առանց պահեստապետի արգելվում է:

4. Ախտահանիչ թուլյները պետք է պահել ամուր և լավ փակված ամաններով:

5. Թուլյնի յուրաքանչյուր տեղի (արկղի, տակառի և այլն) վրա պետք է կպցնել ետիկետ, ցույց տալով թուլյնի անունը, թուլյնի ազդող մասի տոկոսը, թուլյնի կշիռը և պահեստում մուտք անելու ժամանակը:

6. Թուլյների պահեստում պետք է պահել առանձին կշեռք, չումչաներ (սովոկ), կշռաքարեր, խալաթներ, ռեսպիրատորներ, պաշտպանող ակնոցներ, լվացարան, սրբիչ և ոճառ: Թուլյների կշռումը կատարում է պահեստապետը, վորն աշխատանքից առաջ պետք է հագնի խալաթը, ակնոցները և ռեսպիրատորը:

Պահեստում ուտելը և ծխելն արգելվում է: Աշխատանքի վերջում պետք է անպայման ոճառով և ջրով լվանալ ձեռքերն ու յերեսը:

8. Ախտահանիչ թուլյները պահեստից բաց են թողնում ստացականով կուտնտեսության նախագահի, կամ նրա տեղակալի գրավոր կարգադրության համաձայն, ախտահանումը ղեկավարող պատասխանատու անձին ցույց տալով թուլյնի ձեշտ անունը, նրա քանակը և թե ի՞նչ նպատակի համար է բաց թողնվում:

9. Ախտահանիչ թուլյները բաց են թողնվում հատուկ անոթներում, վորոնք թուլյնն ոգտազործելուց

հետո պետք է վերադարձվեն պահեստ: Արգելվում է թույնի անօթները դործածել ջուր, սննդամթերքներ և անասնակեր լցնելու համար:

Ճշգրիտ կերպով պետք է հաշվի առնել ախտահանիչ թույների մուտքն ու յեղքը պահեստում: Դրա համար կոլտնտեսութան պահեստում պետք է պահել թույների հաշվառման յեղքի ու մուտքի մատյան համարակալված ու կարված թերթերով, վորում պետք է գրանցել ստացված և բաց թողնված թույների քանակը:

10. Բոլոր ախտահանիչ թույները պետք է փոխադրել ամուր և լավ փակված ամաններով:

11. Արգելվում է փոխադրել մեկ սայլի մեջ ախտահանիչ թույները սննդամթերքների և անասնակերի հետ միասին:

12. Չոր ախտահանիչների բարձման և դատարկման ժամանակ բանվորները պետք է հազնեն ռեսպիրատորներ կամ բերանը և քիթը ծածկեն թաց շորով:

13. Այն վագոնները, ավտոները կուզովները և սայլերը, վորոնց մեջ չոր ախտահանիչներ են փոխադրվել, անպայման պետք է խնամքով լվանալ ջրով:

ԱՌՏԱՀԱՆՎԱԾ ՀԱՅԱՀԱՏԻԿԻ ՊԱՀՊԱՆՈՒՄԸ, ԲԱՅ ԹՈՂՈՒՄԸ ՅԵՎ ՓՈԽԱԴՐՈՒՄԸ

1. Սերմացուն ցանքի համար նախապատրաստելու ժամանակ կտրականապես արգելվում է ցանքսի համար պահանջվող քանակից ավելի սերմացու ախտահանելը:

2. Ախտահանված սերմացուն պետք է պարկերով կամ ծայրահեղ դեպքում կույտերով պահել փակի տակ գտնվող առանձին պահեստներում պահեստապետի պատասխանատվությամբ: Այդ պահեստներում արգելվում է պահել սննդամթերքներ կամ վորեն ալ իրեր: Այդ պահեստներում պետք է պահել առանձին կշեռքներ և կշռաքարեր:

3. Առանց պահեստապետի, այդ պահեստների մուտքը, վորտեղ պահվում է ախտահանված սերմացուն, կողմնակի մարդկանց համար արգելվում է:

4. Ախտահանված սերմացույով լցված պարկերի վրա պետք է պարզ կերպով գրել՝ «Ախտահանված է», «Թույն է», «Վտանգավոր է»:

5. Ախտահանման աշխատանքների ընդմիջման ժամանակ, ինչպես նաև ախտահանված սերմացուների ցանելու ժամանակ, յեթե սերմացուն փակ շենքում չի գտնվում, ահհրաժեշտ է սերմացուն լավ ծածկել բրդեղենով և վրան պահակ կանգնեցնել:

6. Ախտահանված սերմացուն ցանելու համար բաց է թողնվում միմիայն դեկավար կազմակերպությունների (կոլտնտվարչութան նախագահի, սովխոզի գերեկտորի կամ նրանց փոխարինող անձնավորությունների) գրավող կարգադրություն համաձայն: Կարգադրություն մեջ պետք է պարզ կերպով ցույց տալ պահանջվող սերմացույի քանակը:

Սերմացույի բաց թողումը պահեստից ձևակերպվում է կարգադրություն-փաստաթղթով:

7. Ախտահանված սերմացույի փոխադրումն ուրիշ մթերքների կամ ախտահանման աշխատանքների հետ կապ չունեցող առարկաների հետ արգելվում է:

Ախտահանված սերմացուն կույտերով, առանց պարկերի ագելվում է փոխադրել:

Պարկերի պակասություն դեպքում, վորպես բացառություն թույլատրվում է ախտահանված սերմացուն փոխադրել բեստարկաների (հատուկ արկղների) մեջ, սակայն, վորպեսզի թույնի փոշիացում տեղի չունենա, բեստարկայի բերանը պետք է փակել ջրով թացացրած բրդեղենով, կտորով կամ թե տախտակով:

8. Ախտահանված սերմացու փոխադրող բանվորներին պետք է նախորդ ծանոթացնել նրա հետ վերաբերվելու կանոնների հետ:

9. Ցանքսից հետո, հազվագյուտ դեպքերում մնացած ախտահանված սերմացուն կտրականապես արգել-

վում է ոգտագործել վորպես սնունդ մարդկանց համար, ինչպես նաև վորպես անասնակեր կամ կուտ թռչունների համար:

Ախտահանված սերմացույի վերամշակումը (լվա-նալը, քամհարելը և այլն) նրան հետագայում վորպես սննդամթերք, անասնակեր կամ կուտ ոգտագործելու համար նույնպես կտրականապես արգելվում է:

Յուրաքանչյուր դեպքում, յերբ հակառակ առաջին կետի ախտահանված սերմացուն ավելանում է, պետք է անպայման քննության առնել պատճառները և կոնկրետ մեղավորներին ամենախիստ պատասխանատվության յենթարկել:

Ցանքսից հետո մնացած ախտահանված սերմացուն կարելի յե տալ ուրիշ սովխողներին կամ կուտնտեսություններին, յեթե նրանց սերմացուն պահա-սում է, ձևակերպելով այդ համապատասխան ակտով:

Յեթե ախտահանված սերմացուն հնարավոր չե տալ ուրիշ կուտնտեսություններին կամ սովխողներին, այդ դեպքում կարելի յե նրանց ցանել կանաչ կեր կամ խոտ ստանալու նպատակով:

Յեթե ԱԲ-ով ախտահանված սերմացուն ցանելու համար ազատ հող չլինելու պատճառով ավելանում է, այդ դեպքում այդ սերմացուն պարկերով պահում են կնքված շենքերում մինչև մյուս տարի: Այդ սերմացուն ցանելուց առաջ պետք է նախորոք ստուգել՝ նրա ծրուկությունը վորոչելու համար և ստուգման արդյունքների համաձայն սահմանել սերմացույի ցանք-սի նորման:

10. Ախտահանված սերմացուն կտրականապես արգելվում է հանձնել Ձագոտղենոյին կամ խառնել չախտահանված հացահատիկների հետ:

11. Ախտահանված վողջ սերմացուն պահեստից ցանելու համար բաց թողնելուց հետո պահեստը պետք է խնամքով մաքրել: Գետնին թափված առանձին հատիկները պետք է հավաքել և այրել: Այնուհետև պահեստը պետք է լվանալ ջրով, վորից հտո պատերը սպիտակացնել կրով:

ՄԵՔԵՆԱՆԵՐԻ, ՊԱՐԿԵՐԻ ՅԵՎ ՊԱՀԵՍՏՆԵՐԻ ՆԱԽԱ-ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄԸ ՆՈՐ ԲԵՐՔՆ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

1. Առողջ սերմացուն մրիկով վարակվելու աղբյուրներից մեկն էլ հանդիսանում են այն սպորները, վորոնք անցյալ տարիներից մնացել են պահեստնե-րում, բերքահավաքի և սերմագտիչ մեքենաների վրա և պարկերում (տարա): Դրա համար բերքահավաքից առաջ դրանց պետք է խնամքով մաքրել և ախտահա-նել:

2. Պարկերը, ջլալները և այլն լվացվում են Փորմալինի լուծույթով (տես Փորմալինով թաց ախտահանման ձևը):

3. Գյուղատնտեսական գործիքները վերանորոգու-մից հետո, ինչպես նաև հետագա աշխատանքի ընդմի-ջումների ժամանակ պետք է մաքրել փուշու մնացորդ-ներից, վորոնք անկասկած պարունակում են սպորներ, լվանալ ջրով սրսկիչ մեքենաների կամ պոմպի (նա-սոս) ոգնությամբ: Դրանից հետո պետք է թրջել 40% Փորմալինի 1:100-ի կամ 30 տոկոսանոց Փորմալինի 1:225-ի հարաբերությամբ պատրաստված լուծույթով, հետո ծածկել Փորմալինի լուծույթով թրջված բրե-զենտով և թողնել այդպես գիշերը:

4. Բերքահավաքից առաջ բոլոր պահեստները պետք է խնամքով մաքրել և պոմպի (նասոսի) կամ սրսկիչ մեքենայի ոգնությամբ լվանալ ներսի կողմից Յ-րդ կետում նշված հարաբերությամբ պատրաստված Փորմալինի լուծույթով: Յերկրորդ օրը պետք է սպի-տակացնել կավիճով կամ նավթակրային եմուլսիայով: Դռներն ու պատուհանները բաց արած ողափոխելուց հետո պահեստները պետք է փակել մինչև նոր բերք ընդունելը:

ՍԵՐՄԱՅՈՒ ՀԱՅԱՀԱՏԻԿԻ ԲԵՐՔԱՀԱՎԱՔԻ, ԿԱԼՍՄԱՆ ՅԵՎ ՊԱՀԵՍՏՈՒՄ ՊԱՀԵԼՈՒ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ

1. Վորովհետև տեսակավոր սերմացուն, ինչպես Գոսսորտֆոնտի, նույնպես և Ձագոտղենոյի գծով

ընդունվում և պահպանվում են պահեստներում մրիկով նրանց վարակված լինելու աստիճանի համեմատ, ինչպես և կոլտնտեսուկթյունների պարենային հացահատիկի վորակը լավացնելու համար անհրաժեշտ է նրանց բերքահավաքը, ղեզավորումը, կալսումն ու պահպանումը պահեստներում կատարել այնպես, վորպեսզի մրիկով տարբեր վարակվածուկթյուն ունեցող հողամասերի բերքն իրար հետ չխառնվի:

Դրա համար անհրաժեշտ է տարբերել վարակվածուկթյան հետևյալ խմբավորումները՝

ա) Ցորենի և գարու համար ըստ փոշեմրիկով վարակվածուկթյան պետք է առանձնացնել հետևյալ խմբերը՝ առողջ ցանքեր, մինչև 0,50/0 վարակվածուկթյուն ունեցող ցանքեր, 0,5-ից մինչև 20/0 վարակվածուկթյուն ունեցող ցանքեր և 20/0-ից բարձր վարակվածուկթյուն ունեցող ցանքեր: Իսկ յեթե միաժամանակ վարակված են քարամրիկով և փոշեմրիկով, այդ դեպքում՝ ցորենի, գարու և հաճարի ցանքերից պետք է առանձնացնել— ա) առողջ ցանքեր, բ) մինչև 20/0 վարակվածուկթյուն և գ) 20/0-ից բարձր վարակվածուկթյուն ունեցող ցանքեր:

բ) Վարսակի համար առանձնացվում են հետևյալ խմբեր՝ առողջ ցանքեր, մինչև 20/0 վարակված ցանքեր և 20/0-ից բարձր վարակված ցանքեր:

գ) Տարեկանի համար առանձնացվում են հետևյալ խմբեր՝ առողջ ցանքեր, մինչև 0,50/0 վարակվածուկթյուն ունեցող ցանքեր և 0,50/0-ից բարձր վարակվածուկթյուն ունեցող ցանքեր:

դ) Կորեկի համար առանձնացվում են հետևյալ խմբեր՝ առողջ ցանքեր, մինչև 20/0 աստիճան վարակվածուկթյուն ունեցող ցանքեր և 20/0-ից բարձր վարակվածուկթյուն ունեցող ցանքեր:

2. Սերմադաշտերից հավաքված հացահատիկը պետք է պահել այդ նպատակի համար առանձնացված հատուկ պահեստներում:

3. Կորականապես արգելվում է խառնել մեկ տե-

սակը մյուս տեսակի հետ, մեկ կատեգորիայի սերմացուն մյուսի հետ, մեկ ռեպրոդուկցիան մյուս ռեպրոդուկցիայի հետ, մեկ դասի սերմացուն մյուսի հետ, նաև փոշեմրիկով վարակված կամ քարամրիկի պարկեր ունեցող ցանքադաշտերից հավաքված սերմացուն առողջ սերմացույի հետ: Այն անձնավորուկթյունները, վորոնք թույլ կտան նման խառնուրդներ, կենթարկվեն դատական պատասխանատվության և կալսովեն քրեյական կարգով՝ կալանքի տակ առնվելով մինչև 2 տարի ժամանակով կամ հարկադիր աշխատանքի մինչև 3 տարի ժամանակով: (ԽՍՀՄ-ի Ժողկոմխորհի «Հացահատիկային կուլտուրաների սերմացույի լավացման միջոցառումների մասին» 1937 թվի հունիսի 29-ի վորոշումից):

ՑԱՆԻՍԵՐԻ ՄՐԻԿՈՎ ՎԱՐԱԿՎԱԾՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

Ցանքերի մրիկներով ուժեղ վարակվածուկթյան բոլոր դեպքերը, ինչպես նաև անցյալ տարվա նկատմամբ վարակվածուկթյան չափի ավելացման յուրաքանչյուր դեպք պետք է քննուկթյան յենթարկվի Հողբաժնի կամ ՄՏԿայանի կողմից կազմակերպված հատուկ հանձնաժողովի կողմից հողբաժնի վարիչի նախագահուկթյամբ, վորին դյուղատնտեսից բացի, մասնակից են արվում հասարակական կազմակերպուկթյունների ներկայացուցիչները: Կատարված քննուկթյան արդյունքները դրվում են կոլտնտեսականների ընդհանուր ժողովի քննարկմանը: Յեթե քննուկթյան արդյունքում պարզվի, վոր ցանքի բարձր աստիճանի վարակվածուկթյունը տեղի յե ունեցել մրիկների դեմ առաջարկվող ձեռնարկումների չկատարման հետևանքով, այդ դեպքում հանցավորները համաձայն դյուկթյուն ունեցող որենքների, յենթարկվում են պատասխանատվության:

Խմբագիր՝ Գ. Մարջանյան
Լեզվ. խմբագիր՝ Ս. Միֆայելյան
Տեխ. խմբագիր՝ Լ. Ոհանյան
Սրբազրիչ՝ Վ. Ավագյան

Գլավիտի լիազոր՝ Ղ— 3608. Հրատ. № 4598

Պատվեր 406 Տիրաժ 3000

Թուղթ 62×74. Տպադր. 3¼ մամ.

Մեկ մամ. 24,480 հղան. Հեղինակ. 1,91 մամ.

Հանձնված է արտադրության 22 ապրիլի 1938 թ.

Ստորագրված է տպագրության համար 15 մայիսի 1938 թ.

Պետհրատի I տպարան, Ֆերեան, Լենինի 65

«Ազգային գրադարան»

NL0280574

276

17726

Иностранная
по борьбе с голодом
версия культур
Ген. Арм. ССР, Ереван, 1972